

P 10 90 (3)

OSZK HIRADÓ

XX. ÉVFOLYAM 11 - 12. SZÁM

- 1977 -

11-12

T A R T A L O M

KRÓNIKA

- 233 A Vezetői Tanács munkájáról.
Összeállította: Németh Mária
236 Nemzetközi kapcsolatok
238 Emlékérem adományozás - Kitüntetések
238 Személyi hírek és változások

MUNKÁNKRÓL, KÉRDÉSEINKRŐL

- 340 HAVASI ZOLTÁN: A 175 éves Országos Széchényi Könyvtár jubileuma
243 BERLÁSZ PIROSKA: A Zeneműtár Dohnányi Ernő emlékkiállítására
247 SOLTÉSZ ZOLTÁNNÉ: Már csak öt hiányzik
250 WIX GYÖRGYNÉ: Egy értékes új szerzeményről
251 PATAY PÁLNÉ: Újabb XVII. századi Magyarország-térképünk
252 BOTKA FERENC: 175 évvel ezelőtt kelt az Országos Széchényi Könyvtár alapító levele /Időszaki kiállítás a könyvtár folyosóján/
254 NÉMETH MÁRIA: Az embléma tervekről

IFJUSÁGI FÓRUM

- 255 A KISZ-élet hírei
255 NAGY ZOLTÁN: Gy. Szabó Béla Széchényi-emléklapjáról
256 Kalauz egy már megtett erdélyi utazáshoz /Gondolatok az erdélyi utazásunk után/
264 NAGY ZOLTÁN: KISZ-észrevételek a bérrendezésről
265 MÁNDY GÁBOR: Tisztújítás és folyamatoság

TÁJÉKOZÓDÁS

- 267 ORBAN EMÓKE: Bibliotheca Telekiana - Teleki-Téka 1802-1977
270 WIX GYÖRGYNÉ: Budapest - New York - Budapest: 5 nap
271 Pócsiné Munkácsi Gabriella: Irodalmi hanglemek Magyarországon
Diszkográfia. /Ismerteti: Batári Gyula/

KÖNYVTÁRUNK ÉLETERŐL

- 272 Szakszervezeti hírek
272 MARKOS BÉLÁNÉ: Nyugdíjas találkozó az OSZK-ban
273 HELTAI JÁNOS - SOPRONYI JÁNOS: Megalkult az OSZK Sportköre
275 NEUMAYER KATALIN: Néhány szó az újonnan megnyitott szakszervezeti könyvtárról
276 A Társadalombiztosítási Tanács munkája 1977. július 1 - november 30.
Összeállította: Hoffer Rezsőné
FÁBRY GYÖRGY: Felhívás az OSZK Sportköre pártoló tagjai közé való belépésre

Cimlapunkon: Illusztráció Ibrahim Müteferrika egyik mesekönyvéből
/ld. cikkünket a 247. oldalon/

O S Z K H I R A D Ó

Az Országos Széchényi Könyvtár
MSZMP alapszervezetének,
Szakszervezeti Bizottságának és
KISZ alapszervezetének lapja

XX. évfolyam 11.-12. szám - 1977

Felelős szerkesztő:

BOR KÁLMÁN

Főszerkesztő:

NÉMETH MÁRIA

A Szerkesztő Bizottság tagjai:

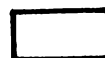
ECSEDY JUDIT
FARAGÓ LÁSZLÓNÉ
FERENCZY ENDRÉNÉ
GERŐ ZSOLTNÉ
KAMARÁS ISTVÁN
KELECSÉNYI GÁBOR
KOVÁCS ILONA
MÁNDY GÁBOR
ROSTA LAJOSNÉ
SOMKUTI GABRIELLA
WIX GYÖRGYNÉ

Szerkesztőségi titkár:

HOMOR FERENC

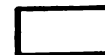
A szerkesztőség címe:

BUDAPEST VIII., Múzeum utca 3.
Telefon: 135-244
Postacím: 1827 Budapest

Felelős kiadó:

CSOBOTH ATTILA
SZB titkár

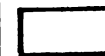
Készült az Országos Széchényi
Könyvtár Sokszorosító üzemében
750 példányban, 6 A/5 kiadói iv
terjedelemben.

Munkaszám: 78/94

Budapest, V., Guszev utca 1.

Felelős vezető:

ROSTA Lajosné

KRÓNIKA

A könyvtár Vezetői Tanácsa október 27-én megtárgyalta Tőkés Lászlóné osztályvezető előterjesztésében "A szakkatalógus rekonstrukciójának problémái" c. anyagot. Ez bevezetőjében utal a több mint 10 évvel ezelőtt megkezdett munka fő célkitűzéseire: egységes katalógusszerkesztési elvek alapján az egyes szakok jól áttekinthető rendezése csoportképzéses rendszerben; az osztályozás alapjául szolgáló szakrendszer változásaiból /Szabó E. jelzetek, ETO-módosítások/ és a szakozási gyakorlat következetlenségeiből adódó hibák felszámolása; a katalógusszerkesztés és a szakozási gyakorlat szinkronjának megvalósítása.

A művek megjelenési éve szerint három részre /1800 e., 1801-1944, 1945 u./ bontott katalógus rekonstrukciója a legujabb érvényes ETO-jelzeteket vette alapul, és az átszerkesztett katalógus rendjének biztosítása érdekében döntés született arról, hogy újabb ETO-módosításokat a szakozásban csak évente egyszer vezetnek be, egyidejűleg végrehajtva a szükséges átcsoportosításokat a megfelelő katalógusrészekben is.

Az eddigi munka eredményeként a ma kb. 1.400.000 cédulát tartalmazó katalógus kétharmadának átszerkesztése megtörtént, illetve jól áttekinthető és használható állapotban van. Rendezetlen még kb. 200.000 cédula, és csak részben készültek el a katalógus használatát könnyítő tájékoztatói segédletek.

A rekonstrukció az utóbbi években különböző okok miatt lelassult. Ezek közül az ETO szakjelzeteinek meggyorsult átalakítása, kiegészítése a legjelentősebb: a módosítások évente történő átvezetését, a már rendezett szakok emiatti többször ismétlődő átszerkesztését az osztály ma már nem tudja megoldani, illetve ha elvégzi, a rendezetlen szakok rekonstrukcióját képtelen folytatni.

Megoldásként két lehetőség kínálkozik: a./ a katalógus lezárása és új katalógus kezdése; b./ az ETO-módosítások bevezetésének időleges, vagy "végleges" leállítása. Mindkét változat mellett több érv és ellenérv sorakoztatható fel. Ezeket mérlegelve a kibontakozás útja a szakjelzetváltozások átvezetésének felfüggesztése lehet, ennek révén sikerülne a rekonstrukciót belátható időn belül befejezni és a katalógus további sorsáról dönteni. De még e terv megvalósításához is szükséges az osztály egyéb munkáit csökkenteni, a katalógusrekonstrukciót jól megszervezni.

A Vezetői Tanács határozata szerint: A szakkatalógus információs értékének növelése érdekében 1./ a szakkatalógus rekonstrukcióját három éven belül be kell fejezni; 2./ az ETO módosítások átvezetését erre az időre fel kell függeszteni; 3./ két éven belül az új katalógus szerkezetére nézve előterjesztésnek kell készülnie; 4./ a munkához biztosítani kell a megfelelő személyi bázist.

A Vezetői Tanács ugyanezen az ülésen megtárgyalta Zircs Péter főigazgatóhelyettes "Az OSZK-jogszabály tervezetét"-t, amely az OSZK funkcióiból adódó gyűjtési, nyilvántartási feladatait foglalja egybe, különös tekintettel az OSZK-val kapcsolatban álló könyvtárak kötelezettségeire /bejelentés a Könyvek Központi Katalógusába, stb./. Az előterjesztés a hozzászólók javaslataival kiegészítve kerül a Kulturális Minisztérium illetékesei elé.

A Vezetői Tanács november 24-i ülésén Kovács Ilona osztályvezető "Az időszaki kiadványok rekatalogizálásának módszere, a rekatalogizálás perspektívái és a megvalósítás feltételei" c. tervét vitatta meg. Az előterjesztés megállapítja, hogy a rekatalogizálás - amely a szolgálati katalógus pontatlansága, a feldolgozás szintjének egyenetlensége miatt vált szükségessé - nemcsak az OSZK érdeke, hanem országos jelentőségű szakmai érdeké vált. Mindez, de az állomány védelme és gazdaságossági szempontok is szükségessé teszik a feladat komplexebb mérlegelését, olyan típusú adatfeldolgozás megtervezését, amely biztosítja a rekatalogizálás keretében folyó feldolgozás többszöri hasznosítását és lehetővé teszi, hogy nyilvántartási és bibliográfiai célra az anyagot ne kelljen ismételtén kézbevenni. Ehhez, valamint az adatok országosan hozzáférhetővé tételéhez, a nemzetközi rendszerekbe való bekapcsolódás biztosításához a számítógépes technika alkalmazása nyújt lehetőséget.

Ennek a szempontnak az érvényesítése ma három munkafolyamat összekapcsolását jelentheti: 1. a szolgálati katalógus előállítása; 2. a mikrofilmezésre való előkészítés; 3. a retrospektív bibliográfia. Mindhárom feladat rendkívül nagy volumenű manuális munkára épül, az anyag teljes átlapozására. Ennek háromszor, más céllal történő megismétlése egyrészt a munkaerő és a szakértelem pazarlását, másrészt az anyag nagymérvű rongálását jelentené.

A manuális munkában jelentkező óriási megtakarítás mellett az adatfelvételen a mikrofilmezés és retrospektív bibliográfia kiegészítő adatai miatt bizonyos idővesztéssel kell számolni, de még így is a megtakarítás többszörös a három feladat párhuzamos egymástól független munkaszervezetben végrehajtott időigényéhez viszonyítva, nem is beszélve a további felhasználás rendkívül sokoldalú és hatékony lehetőségeiről. Gépesítés esetén az adatfelvétel alábbi hasznosításai lehetségesek: 1. Olvasói katalógus számára cédulaszolgáltatás; központi cédulaszolgáltatás. 2. Olvasói katalógusok jegyzék formájában való előállítása, duplikálása és széles körben hozzáférhetővé tétele mind a könyvtáron belül, mind a könyvtáron kívül. 3. Az állomány teljes és szelektált jegyzékei: cím, nyelv, szak, szerkesztő, földrajzi szempont, kiadó és nyomda, kiadvány típus /folyóirat, hírlap, hetilap/, periodicitás szerint, illusztráltság, időrend, a tartalom szintje /népszerű, tudományos stb./ szerint. 4. Kurrens bibliográfia. 5. Szak, helytörténeti stb. bibliográfiák kiadása és újra történő kiadása adatkiegészítésekkel. 6. Nemzetközi adatszolgáltatás számára szükséges bibliográfiai adatok. 7. Tájékoztató szolgálat tipizált vagy egyéni referenz kérdéseinek megválaszolása. 8. Országos bibliográfiai adatbázis létrehozása. 9. Országos lelőhelyjegyzék létrehozása.

Természetesen a számítógépes technika kiterjeszhető a retrospektív sajtó-

bibliográfia előállítására, folyamatos kiegészítésére, esetleges újra történő kiadására, valamint a mikrofilmelőzések előállítására is.

Mindaddig azonban, amíg a gépi rendszer on-line interactive rendszerre nem fejleszthető, a szolgálati katalógus csak manuálisan állítható elő és csak manuálisan hasznosítható. Természetesen a rekatalogizálási adatfelvétel ez utóbbi esetben is a számítógépes technika követelményeit figyelembe véve kell történnék, úgy, hogy az adatlapok egy későbbi időpontban közvetlen gépi inputként szolgálhassanak.

Az anyag volumene és nemzeti könyvtári funkcióink csak a magyar és a hungarika anyag teljes értékű rekatalogizálását indokolja. A kutatási és felhasználási igény elsőknek a kurrens anyag, tehát az 1945 utáni periodus feldolgozását indokolja.

A nagy munka megvalósításának természetesen személyi feltételei is vannak, az előterjesztés - az 1945 utáni anyag feldolgozását több variánsban megadva - ennek kivánalmait is körvonalazza.

A Vezetői Tanács megállapította, hogy az előterjesztés igen alapos előmunkálatokra épült, koncepciózus munka. Szükségesnek látszik azonban néhány elvi kérdés tisztázása, és az anyagi-technikai feltételek megteremtésének vizsgálata a végleges döntés előtt.

A Könyvtártechnológiai és Fejlesztési Bizottság vizsgálja meg a gépesítés lehetőségeit. Jöjjön létre egy munkacsoport, amely együttműködve a Bizottsággal javaslatot tesz a rekatalogizálás legésszerűbb módon történő végrehajtására.

A Vezetői Tanács december 15-i ülésén első napirendi pontként dr. Feren-czy Endréné főosztályvezető "A gyűjtőköri utasítás egyes pontjainak módosítására vonatkozó javaslat"-át tárgyalta meg. Az ezzel kapcsolatos döntések az 1978 elején ujjafogalmazandó Gyűjtőköri Utasításba épülnek bele. Mivel ez februárban kerül teljes egészében a Vezetői Tanács elé, a kérdésről akkor adunk részletes tájékoztatót.

Második témaként dr. Pajkossy György főosztályvezető "A Kisnyomtatvány-tár gyűjtőkörének kérdései" c. előterjesztése került a Vezetői Tanács elé. A megbeszélésen született határozatok alapján a Tár 1978-ban kidolgozza a náluk kezelt un. csoportos anyag gyűjtőköri korlátozását. Ennek megtörténte után a Kisnyomtatványtár módosított gyűjtőkörének ismertetésére visszatérünk.

Harmadik napirendi pontként dr. Ráduly Márta osztályvezető: "Az OSZK 5 éves /1976-1980/ káderfejlesztési és képzési terveinek összefoglalása és káderhelyzetünk értékelése" c. anyagát tárgyalta a Vezetői Tanács. Az anyaggal kapcsolatban a következő határozatok születtek:

A könyvtárosi utánpótlás továbbképzését szervezett, tanfolyami formában kell végrehajtani, "OSZK ismereti" körökön keresztül. A jelenlegi tanfolyam formáját tovább kell fejleszteni. Az Ifjúsági Bizottság egyik ülésén tárgyalja meg a továbbképzés igényeit és a kutatási pályázatok kérdését.

Az évi munkatervekkel párhuzamosan minden terület szakvezetője a káderfeladatokkal kapcsolatos terveket is készítse el.

Összeáll.: NÉMETH MÁRIA

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK
1977. augusztus-december

Munkatársaink külföldön
Személycsere keretében

A szocialista országok könyvtáraival fennálló személycsere keretében december végéig az alábbi munkatársaink voltak tanulmányuton:

Kastaly Beatrix osztályvezető /Hírlap-állományvédelmi üzem/ 5 nap, szept. 5-9. Belgrád, Nemzeti Könyvtár. - Tapasztalatcsere a restauráló munkáról.

Zágonyi Ilona /Katalogizáló osztály/ 5 nap, szept. 5-9. Belgrád, Nemzeti Könyvtár. - Tapasztalatcsere a katalógusokról.

Malomsoki János /Mikrofilmtár/ 6 nap, szept. 5-10. Berlin, Deutsche Staatsbibliothek. - Tapasztalatcsere a mikrofilmezésről.

Antónia Zsuzsanna /Kulf. Folyóiratok Közp. Katalógusa/ 6 nap, szept. 5-10. Zágráb, Nemzeti és Egyetemi Könyvtár. - Bibliográfiai adatkiegészítés.

Heltai János /RMNY Bibliográfiai csoport/ 14 nap, szept. 5-18. Ujvidék, Matica Srpska Könyvtára. - Hungarika kutatás.

Hervay Ferenc /RMNY Bibliográfiai csoport/ 16 nap, szept. 13-28. Lipcse, Deutsche Bücherei. - Hungarika kutatás.

dr. Borsa Gedeon /RMNY Bibliográfiai csoport/ 6 nap, szept. 12-17. Berlin, Deutsche Staatsbibliothek. - Hungarika kutatás.

dr. Berczeli Károlyné osztályvezető /Szinháztörténeti Tár/ 12 nap, szept. 12-23. Pozsony, Egyetemi Könyvtár. - Hungarika kutatás.

Soltész Zoltánné dr. osztályvezető /Régi Nyomatványok Tára/ 13 nap, szept. 12-24. Zágráb, Nemzeti és Egyetemi Könyvtár. - Hungarika kutatás.

dr. Balogh György /Katalogizáló osztály/ 3 nap, szept. 15-17. Ujvidék, Matica Srpska Könyvtára. - Hungarika mikrofilmezés.

Nagy Zoltán és Stroh Tamásné /Mikrofilmtár/ 14-14 nap, szept. 15-28. Ujvidék, Matica Srpska Könyvtára. - Hungarika mikrofilmezés.

Nagy Lajosné /Szakozó osztály/ 6 nap, szept. 19-24. Berlin, Deutsche Staatsbibliothek. - Tapasztalatcsere szakozási kérdésekben.

Divényi Pálné /MNB Szerkesztőség/ 7 nap, szept. 19-25. Varsó, Nemzeti Könyvtár. - A számítógépesítés tanulmányozása.

dr. Németh Mária tud. titkár, 7 nap, szept. 20-26 Szófia, Cirill és Method Nemzeti Könyvtár. - A tudományos és kiadványi tevékenység tanulmányozása.

Bacsi Lajos /Nemzetközi Csereszolgálat/ 7 nap, szept. 25.-okt. 1. Moszkva, Lenin Könyvtár. - Tolmácsolás konferencián.

dr. Tóth Lajos osztályvezető és dr. Susánszky Zoltánné /Kötelesspéldányszolgálat/ 3-3 nap, okt. 3-5. Ujvidék, Matica Srpska Könyvtára. - A kötelesspéldány-rendszer tanulmányozása.

dr. Ürögdi Györgyné /Nemzetközi Csereszolgálat/ 6 nap, okt. 3-8. Ujvidék, Matica Srpska Könyvtára. - Kiadványcsere megbeszélősek.

Horváth Gyuláné /Főléspéldány Központ/ 4 nap, okt. 4-7. Lipcse, Deutsche Bücherei. - Tapasztalatcsere tároló könyvtári kérdésekben.

Bor Kálmán /Gyarapítási osztály/ 7 nap, okt. 24-30. Ujvidék, Matica Srpska Könyvtára. - Hungarika beszerzés.

Sipos Márta /MNB Szerkesztőség/ 6 nap, dec. 13-18. Lipcse, Deutsche Bücherei. - Könyvtárgépesítési kérdések tanulmányozása.

Hervay Ferenc /RMNY Bibliográfiai csoport/ 15 nap, nov.30-dec.14. Prága, Nemzeti Könyvtár. - Hungarika kutatás.

dr. Borsa Gedeon /RMNY Bibliográfiai csoport/ 7 nap, dec. 15-21. Krakkó, Jagiello Egyetem Könyvtára. - Hungarika kutatás.

Egyéb kiutazások

Zöldi Péter /MNB Szerkesztőség/ aug.31.-okt.31. között Moszkvában az Információs Dolgozók Továbbképző Intézetének tanfolyamán vett részt.

dr. Borsa Gedeon /RMNY Bibliográfiai csoport/ nov. 13-20. között a kulturális minisztériumok személycseréje keretében romániai tanulmányuton és hungarika kutatási előkészítő tárgyalásokon vett részt.

Köpeczi-Nagy Gáborné /Régi Nyomatványok Tára/ nov. 28.-dec. 7. között a kulturális minisztériumok személycseréje keretében Prágában hungarika kutatást végzett.

Murányi Róbert Árnád /Zeneműtár/ nov. 28-dec. 22. között a kulturális minisztériumok személycseréje keretében Szlovákiában hungarika kutatást végzett.

dr. Wix Györgyné osztályvezető /Gyarapítási osztály/ nov. 16-20. között kiállítási anyagot kísért a New York-i Metropolitan Museum of Art-ba.

Szauer Józsefné és Koroknai Ákosné /Kézirattár/ dec. 5-18. között a kulturális minisztériumok személycseréje keretében Szlovákiában hungarika kutatást végzett.

Részvétel nemzetközi konferenciákon

Fügedi Péterné főosztályvezető aug. 31.-szept. 4. között Brüsszelben részt vett az IFLA Gépesítési Bizottságának szimpóziumán.

dr. Jóbora Magda főigazgató szept. 5-12. között Brüsszelben részt vett az IFLA közgyűlésén.

Fügedi Péterné főosztályvezető és dr. Szűcs Jenőné osztályvezető /MNB Szerkesztőség/ szept. 11-17. között Párizsban részt vett az UNESCO/IFLA Nemzeti Bibliográfiai kongresszusán.

Szilvássy Zoltánné osztályvezető /Külföldi Pályóiratok Közp. Katalógusa/ szept. 15-17. között Párizsban részt vett az ISDS Adminisztratív Tanácsának ülésén.

dr. Jóboru Magda főigazgató szept. 25.-okt. 1. között Moszkvában részt vett a NOSZF-évforduló tiszteletére rendezett tudományos ülésen, valamint az állami könyvtárügyi vezetők és nemzeti könyvtári igazgatók tanácskozásán.

dr. Havasi Zoltán főigazgató-helyettes és dr. Ferenczy Endróné főosztályvezető szept. 25-29. között Berlinben részt vett a szocialista országok nemzeti könyvtárainak állományépítési és kiadványcsere konferenciáján.

Szilvássy Zoltánné osztályvezető és Barami Olga /Külföldi Polyoíratok Közp. Katalógusa/ szept. 26.-okt. 1. között Moszkvában IFLA-konferencián vett részt.

Fügedi Péterné főosztályvezető, dr. Sallós Jenőné osztályvezető /MIB Szerkesztőség/ és Kutasi Éva okt. 11-15. között Moszkvában IFLA-konferencián vett részt.

Fejes Józsefné osztályvezető /Könyvtárközi Kölcsönzés/ és Győriné Kiss Éva /Könyvek Központi Katalógusa/ okt. 17-21. között Szófiában részt vett a szocialista országok nemzeti könyvtárainak központi katalógus és könyvtárközi kölcsönzési konferenciáján.

Óvári Sándor igazgató nov. 21-25. között Bécsben részt vett az Európai Mikrofilm-kongresszuson.

EMLEKŐPÉL ADOMÁNYOZÁSA

Az OSZK 175 éves jubileuma alkalmából ezüst éremjutalmat kaptak a könyvtár igazgatói és főosztályvezetői, a társadalmi szervek vezetői, valamint a legalább 17 éve itt dolgozó munkatársaink.

JUTALMAZÁS

1977-ben, könyvtárunk 175 éves jubileuma alkalmából megkaptuk a Munka Vörös Zászló Érdemrendje kitüntetését. Az ezzel járó, valamint a Kulturális Minisztériumtól kapott pénzjutalom is az OSZK jutalomkeretét bővítette. Ez tette lehetővé, hogy 1977. november 7-e alkalmából a szokásosnál jóval több dolgozónk kaphatott jó munkájáért pénzbeli elismerést.

SZEMÉLYI HIREK ÉS VÁLTOZÁSOK

Új dolgozóink: /Az 1977. szeptember 1. előtti alkalmazásokat még a régi be-

sorolási rendelkezések szerinti elnevezéssel tüntetjük fel./ Barabás Klára könyvtáros I. /Katalogizáló O., Bárdosi Mária szakalkalmazott I. /KMK Tájékoztató O., Buzás Éva szakalkalmazott IV. /Gyarapítási O., Cservenka Ferenc betanított munkás I./ Raktári O., Feimer Ágnes szakalkalmazott II. /KMK Tájékoztató O., Frank Ágnes szakalkalmazott IV. /Régi Nyomtatványok Tára, Fülep Katalin szakalkalmazott I. /Kézirattár, Groh Gáspárné szakalkalmazott I. /MFB Szerkesztősége, Groh Gáspár szakalkalmazott I. /Kisnyomtatványtár, Háider Andrea szakmunkás II. /Mikrofilm O., Holczmüller József betanított munkás I. /Raktári O., Józsa Márta szakalkalmazott IV. /MFB Szerkesztősége, Juhász Katalin szakalkalmazott I. /Olvasó- és Tájékoztató Szolgálat, Kiss Alice ügyintéző IV. /Gazdasági Igazgatóság Műszaki és Fenntartási O., Kovács Katalin szakmunkás II. /Mikrofilm O., Lipsitz Anna szakmunkás II. /Mikrofilm O., Morvay Zsuzsanna szakalkalmazott I. /Példány Központ, Müller Rodica szakalkalmazott I. /Példány Központ, Nagy Péter főkönyvtáros /Könyvek Központi Katalógusa, Pavercsik Ilona szakalkalmazott I./ Színháztörténelmi Tár, Dr. Réti Lászlóné szakalkalmazott II. /Gyarapítási O., Sára Ágnes szakalkalmazott I. /Könyvek Központi Katalógusa, Szabó László szakalkalmazott I. /KMK Könyvtártechnológiai O., Szász Jánosné ügyintéző III. /Gazdasági Igazgatóság, Szeles Árpádné kiegészítő /Gazdasági Igazgatóság Műszaki és Fenntartási O., Varga Lajosné könyvtáros I. /Mikrofilm O., Várkonyiné Bleicher Ágnes könyvtáros II. /Olvasó- és Tájékoztató Szolgálat, Zolnay Zsófia ügyintéző III. /Mikrofilm O.

Átsorolások: Könyvtárunk főigazgatója 1977. október 1-i hatállyal Gyulai Árpádot a Példány Központ vezetőjévé, Rohács Ervint pedig a Példány Központ vezetőjének helyettesévé nevezte ki.

Biegelbauer Pál szakalkalmazott II., Haydené Kis Zsuzsanna könyvtáros I., Neumayer Katalin könyvtáros I., Szénnégyi Lászlóné könyvrestaurátor I., Tamás Péter osztályvezetőhelyettes.

Könyvtáron belüli áthelyezések: Horváth Borbála könyvtáros I./Mikrofilm O., Karácsonyi Rózsa osztályvezetőhelyettes/Könyvtárközi Kölcsönzés.

Eltávoztak könyvtárunkból: - Áthelyezéssel: Fráter Zoltán szakalkalmazott II. /Akadémiai Kiadó Lexikon-szerkesztőség, Kovács Adrienne szakalkalmazott III. /Dózsa György Gimnázium, Kovács Árpádné Baranyi Mária könyvtáros I./Hírlapkiadó Vállalat, Máthéné Glavina Zsuzsanna könyvtáros I./Kossuth Könyvkiadó, Németh Borbála könyvtáros I./Szegedi Orvostudományi Egyetem Könyvtára, Szkladányi József h.gazdasági igazgató/GANZ-KÁVAG Buzdony-, Vagon- és Gépgyár. - Munkaviszonyuk megszűnt: Bisztriczky Tiborné betanított munkás I., Pellner Márta könyvtáros II., Holló Csaba ügyintéző III., Morvay Zsuzsanna szakalkalmazott I./Példány Központ/, Nyilas Hajna könyvtáros II., Ormos Péter gépkocsivezető, Rácz Noémi könyvtáros II., Tormási Istvánné előadó. - Nyugdíjazással: Kozák György előadó, Nagy Zsigmond könyvtári raktárvezető. - Meghalt: Dr. Tóth Lajosné ügyintéző III.

/Lezárva: 1977. XII.31./

MUNKÁNKRÓL KÉRDÉSEINKRŐL

A 175 éves Országos Széchényi Könyvtár jubileuma

Az Országos Széchényi Könyvtár 1977-ben alapításának 175. évfordulójához érkezett el. A Széchényi Ferenc által létrehozott Országos Könyvtár /Bibliotheca Széchényiano Regnicolaris/ alapítóokmánya 1802. november 25-én nyerte el a királyi megerősítést. Az alapító nagy értékű gyűjteményével, amely mintegy 13.000 nyomtatott könyv és 1200-nál több kéziratos mű mellett sokszáz térképet, metszetet, továbbá kép-, szobor- és éremgyűjteményt is felölelt, megvetette a magyar kultúra értékeinek feltárására, feldolgozására és megismertetésére hivatott intézmény, majd intézményrendszer alapjait. Így a magyar muzeumlgy, a magyar közgyűjtemények is erre az adományozásra vezethetik vissza eredetüket. 1977 végén a Magyar Nemzeti Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár közös központi rendezvényekkel emlékezett meg az alapításról és az eltelt 175 év fejlődéstörténetéről. De a két intézmény külön-külön is megragadta azokat az alkalmakat, amelyek a jubileum kapcsán közművelődési tevékenységet kínáltak.

A Magyar Nemzeti Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár jubileumi ünnepeire a Múzeum dísztermében 1977. október 3-án 11 órakor került sor. Az ünnepségen részt vett Aczél György, a Minisztertanács elnökhelyettese és Óvári Miklós, az MSZMP Központi Bizottságának titkára, az MSZMP Politikai Bizottságának tagjai, Trautmann Rezső, az Elnöki Tanács helyettes elnöke, Orbán László, az Országos Közművelődési Tanács elnöke. Fülep Ferencnek, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatójának megnyitója után Molnár Ferenc kulturális államtitkár ünnepi beszédében méltatta azt a szerepet, amelyet a Magyar Nemzeti Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár fennállása óta a tudományos kutatásban és a magyar közművelődésben betöltött.

A jubiláló intézményeknek a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a haladó nemzeti kultúra ápolásában és terjesztésében kifejtett történelmi jelentőségű tevékenységükért, valamint a szocialista művelődéspolitiká megvalósításában betöltött szerepükért a Munka Vörös Zászló Érdemrendje kitüntetését adományozta. A kitüntetéseket az ünnepségen Trautmann Rezső, az Elnöki Tanács helyettes elnöke nyújtotta át.

Az évforduló alkalmából a Múzeum kertjében megkoszorúzták az alapító Széchényi Ferenc szobrát. Koszorút helyeztek el a szobor talapzatán a Hazafias Népfront Országos Tanácsa és Budapesti Bizottsága, a Kulturális Minisztérium, a Fővárosi Tanács, az Országos Széchényi Könyvtár és a Magyar Nemzeti Múzeum képviselői.

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRNAK

A HALADÓ NEMZETI KULTÚRA ÁPOLÁSÁBAN ÉS TERJESZTÉSÉBEN
KIFEJTETT TÖRTÉNELMI JELENTŐSÉGI TEVÉKENYSÉGE, VALAMINT
A SZOCIALISTA MŰVELŐDESPOLITIKA MEGVALÓSÍTÁSÁBAN BETÜLTÖTT SZEREPE
ELISMERÉSEKÉNT, FENNÁLLÁSÁNAK ÉS EVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

A MUNKA VÖRÖS ZSÁKJÓ ÉRDEMERENDRÉ

KITÜNTETÉST ADOMÁNYOZZA

KELT BUDAPESTEN, 1977. ÉVI OKTÓBER HÓ 3. NAPJÁN

Lorinczi Pál
AZ ELNOKI TANÁCS
ELNOKE

Cserey György
AZ ELNOKI TANÁCS
TITKÁRA

A jubileumi ünnepség és a koszorúzás után Jóboru Magda, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója, jubileumi emlékkiállítást nyitott meg a Múzeumban.

Ezen a kiállításon a két anyaintézmény és a Nemzeti Múzeumból később kivált, önállósult múzeumok is a közönség elé tárták gyűjteményeik válogatott értékeit. A kiállított dokumentumok térbeli elhelyezkedése az intézmények történeti kialakulását is szimbolizálta. Külön teremben kapott helyet - az egyik, ugynevezett Kandalló-teremben - az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményeinek történeti kialakulását bemutató részleg. Vitrineiben korvinnak is kiállításra kerültek, így történt visszautalás reneszánsz kulturánk fényes emlékezetű Bibliotheca Corviniana-jára, Mátyás király könyvtárára. A diszteremben a Magyar Nemzeti Múzeum tárta az érdeklődők elé java kincseit. Ugyanebben a teremben voltak láthatók a még a múlt században megindult specializálódás következtében a Magyar Nemzeti Múzeumból kivált, önállósodott intézmények: a Néprajzi Múzeum, az Iparművészeti Múzeum, a Szépművészeti Múzeum és a Nemzeti Galéria gazdag gyűjteményeit reprezentáló tárgyi dokumentumok; a magyar multból és az egyetemes kulturából nemzeti kincsünkké szervezést alkotások és emlékek. Külön teremben - a másik Kandalló-teremben - a Természettudományi Múzeum kiállított tárgyai, értékei kerültek bemutatásra. Ez az elrendezés, a három teremben történt kiállítás jelképezte, hogy az

1802-ben alapított közgyűjtemény már a kezdetben, a múlt század első évtizedeiben, az egységes gyűjteményszervezés idején és az 1808-tól létrehozott nemzeti múzeum keretei között három részlegre tagolódtott: a könyvtárra, a régiségtárra és a természetrajzi osztályra. A kupola-teremben történt kísérlet arra, hogy a kiállítás rendezői a közgyűjtemények történeti kialakulását - a magyar történeti, politikai, gazdasági és kulturális fejlődésbe ágyazva - egységes keretben, lehetőleg átfogóan, itt a részletekbe nem hatolva, körkép-szerűen, a dokumentációs anyagot valóságosan is mintegy körbefuttatva ábrázolják.

A Magyar Nemzeti Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár közös jubileumi megemlékezése, a közösen rendezett kiállítás és a fiatalabb intézmények közreműködése jól példázta azt a törekvést, amely manapság a közgyűjtemények eddiginél szorosabb együttműködésére irányul. Kívánatos, hogy mind a tudományos kutatásban, mind a gyűjteménygyarapítás érintkező területein, de kiváltképpen a közművelődés szolgálatában jöjjön létre és szilárduljon meg a specifikus funkciókat betöltő intézmények hatékony együttműködése.

A két intézmény képviselői ugyancsak közösen, a központi fővárosi ünnepséget közvetlenül megelőző napon: 1977. október 2-án, Nagycenken emlékeztek az alapítóra. A Nemzeti Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár és a Győr-Sopron megyei Múzeumi Szervezet rendezésében került sor ünnepségre a nagycenki kastély főépületében. Ebben a kastélyban gyarapította Széchényi Ferenc annak idején gazdag gyűjteményét, amellyel adományképpen megvetette az Országos Könyvtár alapját, sőt a Nemzeti Múzeumét is.

Az 1977. évi muzeumi hónap /október/ keretében négy tagból álló muzeum-történeti előadássorozat megrendezésére került sor, ennek október 14-i előadása az Országos Széchényi Könyvtárról szólt.

A Könyvtár külön is számos alkalmat megragadott arra, hogy a közvéleményt tájékoztassa az intézmény hagyományos és új funkcióiról és feladatairól. Továbbá törekedett a szakkörök elé tárni a könyvtártörténeti tanulságokat. Közművelődési céllal igyekezett közműveltségünkben terjeszteni a jubiláló intézmények művelődéstörténeti és művelődéspolitikai jelentőségét.

A Nemzeti Múzeummal közös nagy kiállítás mellett a Könyvtár "175 éves az Országos Széchényi Könyvtár" címen tárlókban és tablókban tárta olvasói elé történetének főbb mozzanatait az intézmény olvasószolgálatának előterében. Ez a kiállítás augusztus 29-től november 2-ig állt fenn a könyvtárat látogatók számára.

A Rádió több adásban sugározott műsort a jubiláló nemzeti könyvtárról. Ezekből kettőt említünk. Az egyik önálló egyórás adás keretében a különgyűjtemények és a törzsgyűjtemény történeti kialakulását, azok legfőbb értékeit ismertette, valamint a mai szolgáltatásokról tájékoztatta a hallgatókat 1977. szeptember 2-án. A másik, az 1977. október 2-i Kulturális Magazin műsorának az elején, a könyvtár alapításának az előzményeiről és körülményeiről szólt, az 1802-es feltételeket igyekezett bemutatni.

A Televízió 1977-ben - egy sorozat részeként - felvételeket készített a könyvtári állomány kiemelkedő gyűjteményrészlegeiről, azok egyes különlegesen értékes darabjairól, bepillantott a könyvtári műhelyekbe. Ez a műsor, más ér-

tékes történeti gyűjteményeink bemutatásának részeként, 1978-ban kerül a TV műsorára.

A Könyvtáros című folyóirat 1977. évi 9. számában Hagyomány és újat építés. 175 éves az Országos Széchényi Könyvtár címmel adott alkalmat az évfordulóra emlékezésre és ugyanebben a számban közölt interjút az OSZK-ról, mint könyvtári kutató műhelyről, továbbá közölt cikket az Országos Széchényi Könyvtár "mikrofilmtáráról".

A könyvtárosok számára nyújtott tájékoztatást szolgálta a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 1977. november 3-4-i budapesti vándorgyűlése alkalmából november 4-én szervezett látogatás az Országos Széchényi Könyvtárban, amelyen a könyvtáros kollégák egy csoportja kapott szóbeli referátumot a Könyvtár régi és új feladatairól, majd tekinthette meg együttesen a Múzeum épületében rendezett központi kiállítást.

Ünnepelte az intézmény 175 éves fennállását a magyar társadalom, és ünnepezték - igaz csendesebben - kötelezettségeiket a történelmi múlt és a most kapott megtisztelő kitüntetés fényében számbavéve, az OSZK munkatársai. A megemlékezés hangulatát fokozta az a kedves ajándék, amellyel könyvtárunk KISZ-szervezete lepte meg intézményünk dolgozóit. Szabó Béla erdélyi művész Széchényi Ferenc arcát felelevenítő metszete az alapító személyóvel, haladó elgondolásaiival szembesített bennünket.

HAVASI ZOLTÁN

A Zeneműtár Dohnányi Ernő emlékkiállítása

Az Országos Széchényi Könyvtár Pollack Mihály téri épületének kapuján egy tárgyilagos rövidségű tábla közölte és a rádióban reggelenként egy mondat adta tudtára az érdeklődőknek, hogy könyvtárunk Zeneműtára az Ybl-építette palota tükörtermében kiállítást rendezett Dohnányi Ernő születésének centenáriuma alkalmából. Mint zene iránt fogékony és érdeklődő ember, kicsit furcsa érzéssel - de annál nagyobb érdeklődéssel készültem a disztermi bemutató megtekintésére. A "furcsa érzés" abból adódott, hogy én - aki hosszú ideig magam is muzsikáltam és azt hiszem, ifjúságom idején valóban mindent megragadtam, ami számomra mély zenei élményt nyújthatott - milyen keveset tudok Dohnányiról, mennyire nem ismerem őt. Valószínűnek tartom, hogy zenekedvelő kortársaim is így vélekedtek, s mi - akik már a Kodály-féle zeneoktatási metóduson nevelkedtünk és Bartók ígézetében éreztük meg először a számunkra valóban "új"-at - Dohnányiról még mint előadóművészről is sokkal kevesebbet tudunk bármelyik világhírű külföldi pianista kortársánál. Mikor a kiállítás után kezembe vettem Vázsonyi Bálint Dohnányi-monográfiáját, mélyen meghatott, mikor a neves zongoraművész Kabos Ilonka Dohnányi zongorajátékáról tett vallomását olvastam: "a világ bármely szögletébe gyalog elmennék, ha csak néhány percre még egyszer hallhatnám ezt a csodát". Ezt a Dohnányi-élményt kortársaim és én nem ismertük.

Ezt az élményt a Zeneműtár emlékkiállítására most az utókor számára változtatta látványá. Megtehetette - és meg kellett tennie -, mert gyűjteménye a hatvanas évek eleje óta nem csak arról nevezetes, hogy a régi magyar zene forrásainak tárháza, nemcsak arról, hogy őrzi Liszt, Erkel és Mosonyi sok eredeti kéziratát és nem is csak arról, hogy mintegy három évtized óta a világ egyik legértékesebb Haydn-gyűjteményének birtokosa lett. Másfél évtizede /Zeneműtárunk/ arról is híres, hogy a világ leggazdagabb Dohnányi-gyűjteménye. Rajta kívül csak a British Library-ban van számottevő eredeti Dohnányi-emlékanyag: azonban ott is csak gyermek- és öregkori műveit őrzik. Az életmű törzse az "opusz egy"-től /valójában azonban immár 68. zeneművétől/, elsőséves zeneakadémista korától kezdve magyarországi tartózkodásának végéig nemzeti könyvtárunk állományában van. Ez nem kevesebb, mint egy fél évszázad termése /1894-től 1944-ig/. Dohnányi kivánságának megfelelően a művész halála után nővére, özv. Dr. Kováts Ferencné Dohnányi Mária adta át e nagy értékű szellemi hagyatékot Zeneműtárunknak. Ő volt a művésznak kora gyermekségüktől fogva leghűbb és legkitartóbb bizalmasa, sok fontos levelének "Kedves Mici"-je, iratainak, képes ábrázolásainak, koncertműsorainak első és máig legfőbb rendezője s így ennek az emlékkiállításnak is - immár holtában - egyik láthatatlan rendezője.

Hatalmas anyagból kellett szűrni, válogatni, amíg a 26 tárlónyi és 16 tablónyi látvány a közönség szeme elé került. Zeneművek eredeti kézíratainak hosszú sora, levelek halmaza, fényképek özöne, közel kétezer hangverseny időrendbe sorolt műsorlapja kéredzkedett a tárlókba. Egy töredékük, a legfontosabb tartalmu dokumentumok, mégiscsak helyet kaptak a vitrinekben. Láthattuk a századeleji Trió-szerenádnak /Dohnányi legjobb kamaraművének/, valamint a szerző talán legnépszerűbb kompozíciójának, a zongorára és nagyzenekarra írt Gyermekdalvariációknak eredeti kézíratos partitúráját. Ugyancsak eredetiben került a látogató elé a televíziónk műsorából is ismert A tenor c. vigopera és a Madách Tragédiája nyomán komponált Cantus vitae c. oratórium vagy a Szimfonikus percek c. zenekari szvit kézíratos partitúrája - utóbbi a Budapesti Filharmóniai Társaság tulajdonából.

Ide kívánczik az a megjegyzés, hogy a Filharmóniai Társaságon kívül - amelynek Dohnányi hosszú időn át elnökmagya volt - magánszemélyek és közületek sora gazdagította a kiállítás anyagát. A család részéről Dr. Szlabey Ernőné Dohnányi mellszobrával, a Filharmóniai Társaság hatalmas ezüstkoszorújával és a vezénylő Dohnányit ábrázoló rézkarccal ékesítette a tárlatot, Dohnányi Ernő özvegye egy amerikai zenei folyóirat jubileumi Dohnányiszámát küldte el a kiállításra, Dohnányi Mártának, a művész unokájának egykori tulajdonából került a tárlat falára a kitüntetési zeneakadémiai művészoklevél. A 86 éves Kun Imre életének utolsó órájában tekintette meg a kiállítást és ott nemcsak a tárlatnak kölcsönzött Dohnányi-leveleket láthatta viszont, hanem még elbucszhatott gazdag hangversenyrendezői multjának kedves emlékeitől is. Értékes tárgyakat, képeket, iratokat kölcsönzött a kiállításnak Dohnányi zeneakadémiai tanártársának, a jeles zeneszerzőnek özve-

gye, Dr. Kókai Rezsőné, valamint a Budapesti Filharmóniai Társaság főtitkára, Dohnányi egykori zenekarának tagja, Brunovszky Károly is. Korabeli képekkel sietett a tárlat kiegészítésére Dohnányi zongoraművészképző osztályának néhány volt tanítványa, így Szegedi Ernő, Váczi Károly és Wehner Géza, ill. családjai. Ifj. Bartók Béla, akinek tulajdonából különösképpen jelentékeny dokumentumok kerültek a tárlókba, a kiállítás rendezőjéhez intézett levélben emlékezett meg a tárlatról, amely oly fontos összefüggéseket mutatott be édesatyja és Dohnányi Ernő gyümölcsöző, történelmi értékű kapcsolatáról. - Az intézmények kölcsönzései közül a tárlat főhelyére került a Nemzeti Galériának a Zeneművészeti Főiskola Tanácstermének falán őrzött Kunwald Cézár-olajfestménye, amely az ifjú Dohnányi Ernő talán legszebb ábrázolása. Értékes írásos és tárgyi dokumentumokat bocsátott a kiállítás rendelkezésére a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének Bartók Archivuma és Zenetörténelmi Muzeuma, a Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnoka, Éremtára és Hangszergyűjteménye, valamint az Országos Széchényi Könyvtár Színház-történelmi Tára /Oláh Gusztáv színes színpadképei és kosztümtervei Dohnányi színpadi műveihez!/, Kézirattára, Hirlaptára és Törzsgyűjteménye.

A rendező jól kiaknázta a Dohnányi-hagyaték sokrétűségét: az életmű fontos mozzanatait sok oldalról világította meg. Az "Op. 1" jelzésű c-moll zongorakvintettre vonatkozóan például bemutatta a mű eredeti kéziratos partitúráját, a betanulás körülményeit ismertető, haza-írott levelet, a zeneakadémiai intézeti hangverseny műsorlapját, azután az akadémiai zeneszerzés-tanárnak, Koessler Jánosnak levelezőlapját a boldog apához, Dohnányi Frigyeshez, Pozsonyba, amely szerint Brahms szívesen meghallgatná fia új zongorás-ötösét, ésigytovább. Ugyanugy sokféle dokumentum nyomán élhette bele magát a látogató Dohnányi zongoraművészi világkarrierjének elindulásába. Tudjuk: Beethoven G-dur zongoraversenyének előadásával 1898-ban meghódította a londoni közönséget és ezzel megkezdődtek végeláthatatlan hangversenykörutjai, elsősorban Angliában és az Északamerikai Egyesült Államokban, majd Németországban. Ezzel kapcsolatban nemcsak ennek az akkoriban példátlan sikerű koncertnek az eredeti plakátját láthattuk, nemcsak a londoni Times-ből vett eredeti lapkivágatot a magasztaló kritikával, nemcsak a 21 éves világfő az évből való londoni, nagykalapos fényképét, hanem az ide vezető ut sok mozzanatát is: például az első-akadémista haza-írott boldog leveleit, amelyben megírja, hogy zongoratanára, Thomán István már az első hónapokban ezt a Beethoven-koncertet vette fel tananyagába, majd azt, hogy kézzongorás kivonatban házi hangversenyen fogja játszani a mű egyik tételét egy növendéktársával; láthattuk az intézeti koncert műsorlapját, majd később azt a műsorlapot is, amely arról a budapesti hangversenyről tudósít, amelyen Dohnányi a világhírű Richter János vezénylete alatt játssza Beethoven G-dur zongoraversenyét.

Egy-egy fontos mozzanat sokoldalú bemutatása nyomán mindig felvillanhattott a látogató számára a léghör, a háttér, a környezet is. Először a szülőföld képe, a Bécs közelében lévő Pozsony és környékéé, amely oly sok jeles magyar muzsikust adott a világnak, a verbunkos néhány mesterétől kezdve, Liszt, Erkel és Mosonyi személyén át Bartókig és Kodályig. Az apa, Dohnányi Frigyes zeneműkézirataiból, leveleiből, fényképeiből, gordonkahangversenyei-

nek ujságrecenzióiból és az iskolai működését tükröző főgimnáziumi Értesítőkből egy oszlopaltos sokoldalú ember képe rajzolódott elé, aki nemcsak érettségiztető mennyiségtan-fizika-tanára volt fiának, hanem gyermekkorától kamarazene-partnere és felnőtt koráig érte aggodó nevelője is.

A tablók reprodukciótól eltekintve szinte csupa eredeti dokumentum! Diszdoktori oklevél, ablakfüggönyököt elfedő, hatalmas koncertplakátok, operai szinpadképek, hanglemezbitorítók, portré-grafikák, bronz-érmek a művész képmásával, üdvözlő aláírásokat rejtő diszdoboz, a londoniak ünnepezt zongoraművészt ábrázoló gipsz dombormű, ezüst ág, levelein hálás növendékek neveivel - a festmény és szobor körül ezek voltak a látványos darabok. De felsorolhatatlan azoknak az eredeti dokumentumoknak a témája, amelyek Dohnányi Ernő életét és munkásságát világították meg. Képek és műsorlapok sokasága, amelyek a XX. század egyik legnagyobb zongoraművészt, megint mások, amelyek a pedagógust és karmestert állították a tárlatlátogató elé. Minisztériumi okiratok, amelyek az állami szolgálatba való kinevezést vagy abból való elbocsátást közlik a művésszel. Felsőtétlett belőlük a két világháborúval fenyegetett, megpróbáltatásos pályakép és kiviláglott belőlük a zongorába felejtkezett művész, aki szabadulni akart a fenyegető árnyaktól.

Talán a leghangsúlyosabb az egész kiállításban - Dohnányi magábanálló zongoraművész-egyéniségének felmutatásán túl - annak a valósággal missziós munkának az ábrázolása volt, amit Dohnányi Ernő a két világháború közötti időszakban elsősorban karmesterként, de a Zeneakadémia főigazgatójaként is Bartók és Kodály művészetének elismertetéséért tett. E két nagy komponista művein kívül az általa vezetett filharmóniai koncerteken bemutatta a kisebb kortárs magyar zeneszerzők hosszú sorának kompozícióit is.

A kiállítás ünnepélyes megnyitóján Kadosa Pál, a zongoratanszékvezető Dohnányi utóda méltatta a sokoldalú zeneművész érdemeit; az ezt követő kis kamarehangversenyen egyik utolsó budapesti növendéke, Zempléni Kornél zongorázott, Zempléni Mária énekelt, Szenthelyi Miklós hegedült Szenthelyi Judit közreműködésével. Olyan darabokat adtak elő, amelyeknek kéziratát és kiadványát ott láthatta a közönség a tárlókban. Közülük Dohnányinak az a zongoradarabja és dala is megszólalt, melyeket a könyvtárunkban őrzött kéziratok nyomán erre az alkalomra jelentetett meg a budapesti Zeneműkiadó Vállalat.

■

Ugy kezdtem kiállítási beszámolómat, hogy belőlem eddig hiányzott Dohnányi ismerete és az én generációmnak már nem jutott Dohnányi-élmény. Ha lehet zongoraművészről, zeneszerzőről és zenepedagógusról látvány formájában mély benyomást és gazdag ismereteket nyerni /zongorájának hangját nem hallva, zeneszerzői tevékenységét hangversenyről vagy hanglemezekről alig ismerve/ - akkor ez a kiállítás megadta ezt. A látogató megérezte, hogy Liszt-formátumu zongoraművészt ismert meg, a Bartók és Kodály-ismerők örömmel fedezték fel Dohnányit mint műveiknek lelkes interpretátorát, s a nagynevű tanítványok képei /akik közül sokakat már a háború után felnőtt generációnak is volt alkalma hallani/ meggyőztek bennünket zenepedagógusi nagyságáról is. Ezen ki-

vül alkalmat nyújtott a kiállítás a Dohnányi zeneszerzői munkásságával törté-
nő ismerkedésre is.

Milyen eszközökkel valósította meg ezt a gazdag programot zeneműtári munkatársaival - Neumayer Katalinnal, Nikodémuszné Nagy Máriával, Vavrincez Veronikával, Veöreös Enikővel - dr. Kecskeméti István, a kiállítás rendezője? A primér dokumentumok bősége szigorú és gondos logikai fonalhoz kötött és arányos válogatást igényelt. Mivel egy ilyen jellegű bemutató nemcsak gondolati tartalmával hat, hanem esztétikai benyomást is kelt, úgy érzem, a kiállított anyag különbözősége, a válogatás igényessége, a bemutatás izlésessége a tárgyhoz méltó színvonalon vált valódi élménnyé a látogatóban.

Sokat kaptunk ettől a kiállítástól. Nemcsak a látvány és megismerés egyszeri élményét, hanem ösztönzést is, hogy ismerjük meg közelebbről, és jobban Dohnányi Ernőt, hiszen valódi értéke volt a magyar zenekulturának. Köszönet mindazoknak, akik ezt lehetővé tették számunkra!

BERLÁSZ PIROSKA

Már csak öt hiányzik

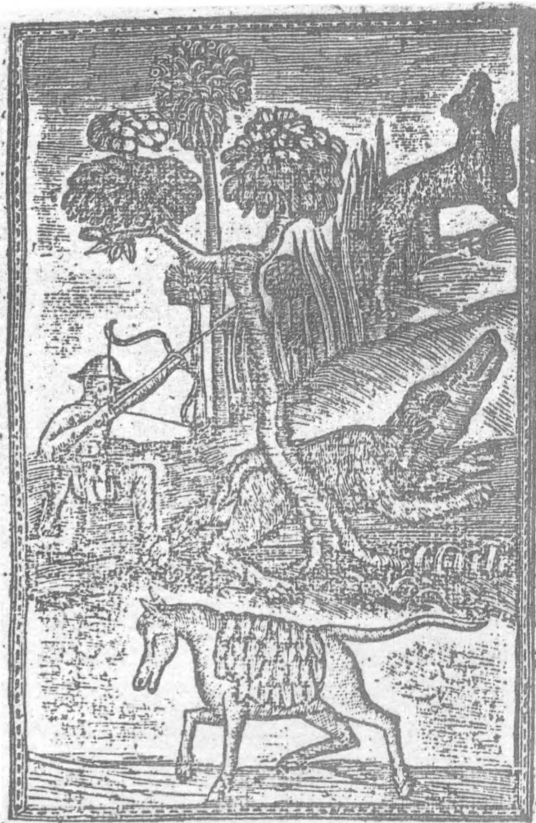
Amikor a Híradó szerkesztősége felkért, hogy ismertessem a külföldről megvásárolt újabb négy Ibrahim Müteferrika-kiadványt, úgy gondoltam, hogy e jelentős kötetekről nem volna helyes a hagyományos "Új szerzeményeink" cím alatt beszámolni. Lényegesen többet jelent ez a négy kötet, mint érdekes új szerzeményeket: e nyomtatványokkal ugyanis a magyarországi származású isztambuli nyomdász 17 kiadványából immáron 12 van meg könyvtárunkban. A Régi Nyomtatványok Tára munkatársai egyetértettek a gondolattal, hogy kivételesen "Blickfang"-os címen adjunk hírt új szerzeményeinkről, sőt javaslatot is tettek: ne azt hangsúlyozza a cím, hogy már mennyi van meg Ibrahim Müteferrika-nyomtatványai-
ból, hanem arra utaljon, hogy milyen kevés hiányzik csak életművéből. Legyen tehát a cím: "Már csak öt hiányzik."

Valóban, már csak öt kötetet kell megszerezni ahhoz, hogy teljes Ibrahim Müteferrika-sorozatot mondhassunk magunkénak, ugyanugy mint számos külföldi könyvtár. A legújabb kutatások igazolják, hogy ez a törekvés a nemzeti könyvtár részéről nagyon is indokolt. Zygmunt Abrahamowicz és Hopp Lajos nemrég publikált tanulmánya /Magyar Könyvszemle 1977.178-181.1./ érdekes adatokat tár fel a kolozsvári diákként elrabolt, majd a török fogságban mohamedán vallásra tért Ibrahim Müteferrikáról, az első folyamatosan működő török nyomda megalapítójáról. Eddig életéről csak annyit tudtunk, hogy kálvinista lelkesnek készült, 1692 táján - Thököly-felkelés idején - került fogságba: 1716-ban részt vett az Ausztria elleni hadjáratban, majd sokoldalú nyelvismeretei alapján Belgrádban, később pedig II. Rákóczi Ferenc fejedelem mellett tolmácsként működött.

Ibrahim Müteferrika 1717 őszén találkozhatott a Törökországba érkezett fejedelemmel. A nagyvezéri kancellárián és az udvari hivatalban is tevékenykedő Ibrahim Müteferrika két évtizedig szolgált a fejedelmet, aki "hiv tolmácsa"-ként emlékezett meg róla. Azt, hogy Ibrahim nyomdát rendezett be isztambuli lakásán, sem Rákóczi, sem a kitűnő tehetségű és képzettségű renegátot jól ismerő Mikes Kelemen nem említi. Pedig Rákóczi fejedelem életében tizenhárom nyomtatvány jelent meg sajtóján. A nemrég Krakóban folytatott, újabb kutatások derítették fényt arra, hogy a lengyel J.T. Krusiński történeti munkája az afgán-perzsa háborúról, 1730-ban Rákóczi személyes közreműködésével került kinyomtatásra. A műnek a krakkói Jagello Könyvtárban fennmaradt példányában egykoru feljegyzés tudósít arról, hogy a fejedelem felhasználta a nagyvezérral kialakult összeköttetéseit ahhoz, hogy Krusiński munkájának kiadatását s Ibrahim Müteferrika könyvnyomtatói tevékenységét javaslataival, pártfogó állásfoglalásával támogassa. E tény ismeretében az isztambuli sajtón megjelent nyomtatványok tehát nemcsak Ibrahim Müteferrika magyarországi származása, hanem Rákóczi fejedelem pártfogása miatt is figyelmet érdemlő, magyar vonatkozású és történeti értékű dokumentumok. Egyetemes nyomdatörténeti szempontból pedig világszerte nagyra értékelt, korai produktumai az első folyamatosan működő török nyomdának. Ezért emeltük ki Könyvtárunk már meglévő isztambuli

فصل ثانی ساقیامان کورو بوجله محرزو مسطور اولمشدرکه اراضی هنت
جد بد ایکی قطعه درو قطعه شمالیه سی یکی اسمائیه نامیله مطر و قدر و قطعه

او بیلا د میزونه بر نوم وحشی هره لواردرکه اوناری کوکدر وجه لری کابه
قرسیدروقی تمیزو وحشیانک در بیلا د تمیزه ناک قردسی اواع عثمائه وزن در

Illusztrációk Ibrahim Müteferrika egyik mesekönyvéből

nyomtatványait a központi raktárból s helyeztük át őket a Régi Nyomtatványok Tára állományába, ahol külön gyűjteményként őrizzük őket.

E kis gyűjtemény első három kiadványát Széchényi Ferenc vásárolta. Az ő gyűjteményéből való az isztambuli sajtó 13. kiadványaként megjelent "Táriche Naima" című történelmi mű, amelyből három példányunk van. Az első kettő Széchényi Ferenc könyvtárából származik, a harmadikat 1918-ban szerezte Könyvtárunk. Megvolt Széchényi gyűjteményében a mű "Táriche Rasid efendi" címen közreadott, három kötetes folytatása, valamint az 1736-1739 közötti boszniai harcokat Omer efendi összefoglalásában ismertető nyomtatvány. További két Ibrahim Müteferrika-kiadványt - a pecsét tanúsága szerint - a múlt században vásárolhatott meg a Könyvtár. Közülük az egyik a Rákóczi fejedelem támogatásával kiadott, már említett Krusiński-mű, a másik pedig a híres "Grammaire turque", a franciák számára készült, első latin és arab betűs török nyelv-könyv.

Az Ibrahim Müteferrika-kiadványok gyűjtésének "új reneszánsza" kezdődött el Könyvtárunkban 1968-ban. Ez évben vásároltuk meg az isztambuli sajtó 6. kiadványát, majd 1975-ben két újabb nyomtatványát, 1977-ben pedig további négy kötetét. Hét Ibrahim Müteferrika-kiadvánnyal gyarapodott tehát Könyvtárunk az utolsó tíz évben. A külföldi, devizás vételek lebonyolítása nem könnyű feladat. Gyarapítási Osztályunk vezetői azonban eddig még mindig előteremtették a fontos dokumentumok megszerzéséhez szükséges anyagi feltételeket.

A most állományba iktatott négy Ibrahim Müteferrika-kiadványt a Sussex-i Ad Orientem Ltd. cégtől vásároltuk. Suuri Hasan efendi török-perzsa nyelv-könyve több, mint 900 levélből álló, két vaskos kötet, 22.550 szó jelentését illusztrálja 22.450 perzsa disztichonnal. 1742-ben jelent meg, mint az isztambuli sajtó 17. kiadványa. Más szempontból értékes a történetíró Katib Çelebi munkája a tengeri csatákról. Őt finom kidolgozásu, rézmetszetes térképe a föld két féltékéjét, továbbá felnagyítva a Földközi-, Adriai- és a Fekete-tengert ábrázolja. A mű 1729-ben került forgalomba, Ibrahim Müteferrika második kiadványaként.

Ugyancsak Katib Çelebi a szerzője annak az összefoglaló történeti műnek, amely időrendben sorolja fel a világtörténelmi eseményeket: 1648-ig Katib Çelebi összeállításában. Ezt követi egy újabb rész az 1648-1731 közötti korszakról, az utolsó három év eseményeit pedig maga Ibrahim Müteferrika foglalta össze. A kötet 1734-ben 500 példányban került forgalomba.

A legkisebb terjedelmű, új kötetünk Nyugat-India történetét adja elő Tarihi Hindi feldolgozásában. Már 1944-ben rendkívül ritka nyomtatványnak számított, nyilván azért, mert pompás rézmetszetes illusztrációi miatt is sokat forgatták, szétolvasták az 1730-ban kinyomtatott 500 példány többségét. Páratlan elbeszélőkészség, sajátos művészi fantázia és stílus jellemzi ezeket az illusztrációkat, amelyek új oldalról nyújtanak bepillantást Ibrahim Müteferrika isztambuli könyvkiadói tevékenységébe.

SOLTÉSZ ZOLTÁNNÉ

Egy értékes új szerzeményről

Meglehetősen sokszor irtam már le ezt a címet az elmúlt évek során, de még egyszer sem ilyen örömmel. Az eddigi "becses szerzemények" szépek voltak a szemnek, híres volt az egyik vagy másik korábbi tulajdonosuk, bibliofil jellegük miatt előkelő helyet foglaltak el a kiadvány-világ felső tizezerjének soraiban stb. stb., mégis ez a jelentéktelen, három levélből álló, kissé vízfoltos piros vászonba kötött füzetecske valamennyinél becsesebbnek tűnik az én szememben. Címe "Szabadság zengő hárfája a magyar fiatalságnak", szerzője Arany János, 1849-ben jelent meg Debrecenben Telegdi Lajosnál, s még Botka Ferenc is azt a megjegyzést fűzi az Arany kritikai kiadás alapján közölt leírásához "nem láttam". /Valójában az öröm, amely sosem maradéktalan, most sem teljes, minthogy a "Szabadság zengő hárfája" sem az: csak az 1. füzetét sikerült megszerezniünk, holott két füzete jelent meg./

Voinovich Géza így írja le füzetünket Arany János Összes Művei kritikai kiadásának I. kötete 424-426. lapjain: "Arany 1848. ápr.22. azt írta Petőfi-nek a néplap tervére: "Kedvenc eszmém költői hatást gyakorolni a népre." Toldit és Toldi estéjét is úgy szerette volna kinyomatni, hogy a kettőt egy huszasért árulni lehessen... Mindjárt felkereste a ponyvafüzetek kiadóját, Telegdi Lajos könyvárust, aki már neki is lenyomatta két versét, hire-tudta nélkül. ...Hamarosan meg is jelent két füzet..." Az 1. füzetben a Haj ne hátra, haj előre... és a Rózsa Sándor c. költemények jelentek meg - első ízben - "egy példányt hazaküldött feleségének; ráírta Ára két pengő krajcár." Voinovich szerint a füzet címlapján egy szürös gazdaember olvas és magyaráz hallgatóinak, ezzel szemben a mi példányunk címlapján huszárok toboroznak egy falusi porta előtt. Igaz, hogy példányunk mindössze három levélből áll, s így elképzelhető, hogy a 4. levél egy keményebb borítólap volt, ezen magyarázhatta a szürös gazdaember. Voinovich szerint "A szabadság zengő hárfája 2. füzetében a "Bevallottam...", a "Rákócziné" és a "Rásüt az esthajnal" c. versek jelentek meg, a Rákócziné kivételével ugyancsak első ízben. "Mikor a kormány visszatért Pestre, Arany elszakadt népies verseinek debreceni kiadójától. Füzeteket azonban folytatni kívánta. Terjesztésük dolgában Szemere Bertalan belügyminiszterhez folyamodott. ..."Tisztelt Miniszter Ur! Nem mintha mások kecségtető példáján nyereszkesedési vágyból indulnék, de, mert megmaradásunk egyik fő feltételének s a népköltészet leghálás feladatának tartom a népre és hadseregére lehető legnagyobb kiterjedésben hatni, bátorkodom egy igénytelen ajánlatot tenni miniszter urnak. - Én még Debrecenben megkezdtem a vásári nagyközönség számára verseket félivenként az idemellékelt alakban kiadni. - Ilyenek terjesztését továbbra is folytatni szándokom..." s a két fentemlített füzetten kívül néhány versének kéziratát mellékelte "Ára egy fél ivnek két pengő krajcár-ra van szabva. Ha tisztelt miniszter ur ezeket a néplelkesezésben tartására célszerűnek találandja, semmi kétség, hogy terjesztésüket egyrészen álladalmi költségen is elé fogja mozdítani..." ira 1849. jun. 16-án Arany. "A folyamodás - Voinovich szerint - válasz nélkül maradt.

Mellékleteivel együtt a miniszterelnökség mozgó irattárába került; ezt Horváth Lajos, akkor belügyi fogalmazó, vette magához és őrizte meg. Ünála látta s másolta le a verseket Ábrányi Kornél. A ponyvafüzetekben már megjelenteket is kiadatlanok gyanánt közölte; azok már valóban feledésbe merültek."

Végül a füzetek sorsáról egy Szemeréhez kéziratban beküldött költemény, a "Van-e olyan..." jegyzetében azt írja Voinovich "A kézirat /t.i. ezé a költemény/ Horváth Lajostól a Szemeréhez benyújtott irat mellékleteivel együtt a Borsod-Miskolci Múzeum levéltárába jutott."

Ritkaságra vonatkozóan egy feltevessel próbálunk magyarázatot találni. Ismert tény, hogy a szabadságharc eseményeivel foglalkozó ponyvakiadványokat /voltak ilyenek nagy számban; mi is vettünk éppen az Arany kötettel együtt néhány becsesebb darabot, amelyek irodalomtörténészek, történészek számára fontosabbak lehetnek, mint a már ismert Arany versek/ a szabadságharc után elkobozták, megsemmisítették. Feltehetően e ponyvakiadványok közé sorolták az Arany-verseket, s így ezek sem kerülhették el sorsukat.

Ez a története becses új szerzeményünknek, amely azonban reméljük ezzel nem zárult le teljesen. Most ugyanis megkíséreljük a 2. füzet példányát kölcsönkérni - amennyiben valóban megtalálható lenne a miskolci múzeumban - s legalább xerox-másolat formájában teljessé tenni ezt az állományunkból eddig hiányzó Arany első-kiadást, amelyet egyébként egy ismert gyűjtő könyvtárából vásároltunk meg.

WIX GYÖRGYNE

Ujabb XVII. századi Magyarország-térképünk

A Térképtár a közelmúltban újabb szép és kartográfia-történeti szempontból értékes darabbal gyarapodott. Diszes, barokk-stilusu keretben található címe

"L'Ungaria nuouamente descritta, accresciuta di varie notizie".

Szerzője az ismert itáliai Giacomo CANTELLI da Vignola /1643-1695/, II. Ferenc moderai herceg geográfusa. Térképünk Rómában jelent meg 1686-ban, V. Mariotti metszésével és G.Rossi kiadásában. Méretaránya kb. 1:824 000, nagysága 85 x 56.5 cm.

A térkép készítésének ideje egybeesik Budának a töröktől való visszafoglalása évével. Valószínűleg a felszabadító háborúk folytán Magyarország iránt európaszerte megnyilvánuló érdeklődés tette indokolttá a térkép készítését. Ezt igazolja az is, hogy szerzője gondosan feltüntet szinte minden végvárat, erődítést, tekintet nélkül arra, hogy magyar vagy török kézen van-e. Előbbieket zászlóval, utóbbiakat félholddal jelöli.

Nem önálló felmérés eredménye, hanem a különböző európai officinákból beszerezhető térképek és adatok alapján készülhetett, forrásainak számos hibáját és tévedését átvéve. Így pl. a Dunát nagyjából - élesebb törés nélkül - ÉNY-DK irányu lefolyással ábrázolja, aminek következtében a Duna-Tisza közének alsó része egészen elhegyesedőnek látszik, a Krasznát Királydarócnál ket-

téágaztatja és részben az Ecsedi lápon keresztül a Szamosba, részben pedig az Éren át a Berettyóba vezeti, a Kálló eret jelentős folyóként tünteti fel, amely a Tiszát, ill. a Rétközt összeköti a Berettyóval.

Hasonló hibák találhatók a megyebeosztás tekintetében is. Természetesen az akkori megyebeosztás nem egyezik meg sok esetben a maival, de többször tévedésekkel is találkozunk. Pl. Bihart a Tiszáig húzza ki, vagy Szolnok keleti felére, a Tiszazugba, a mai Szolnok, Csongrád és Békés megyék közé, egy "Torantal" megyét iktat be. Ezzel a megyével a nürnbergi M. Zündt 1567-ben megjelent Magyarország térképén találkozunk először, utoljára pedig Hevenesi G. megye-térképein. Hogy ezt honnan vette Zündt, azt nem sikerült kinyomozni, de valamennyi másolója térképein megtalálható /pl. Zsámboky 1579, v. Mercator 1585 körüli térképén is/.

Mindezek a hibák azonban nem rontják le a térkép értékét, minthogy a maga idejében jelentős alkotás volt. Korának gyakorlatához hiven árnyékolt halmos domborzatábrázolást, erdőjelölést és nagyságuknak megfelelő településábrázolást találunk rajta, a fontosabbaknál latin, német és magyarnyelvű névirással /pl. Alba Regalis-Stulweissenburg-Szekes Feiervar, Agria-Erlau-Eger stb./. Külön kereszttel jelöli a püspökségeket, kettős kereszttel pedig a két érseki székhelyet. Kisvárda, Kálló, Ecsed, mint mocsárvárok vannak feltüntetve.

Térképünk rézmetszéssel készült, utólagos kézi színezéssel. Megemlíthetjük még a kiadónak a pápához intézett ajánló sorait, amelyek ugyancsak diszes keretben a lap felső bal sarkában olvashatók.

Számunkra azért jelentős ez a darab, mert a XVII. századból a nagy világlátásokban /Mercator, Blaeu, Sanson, Witt/ megjelent Magyarországot ábrázoló térképeken kívül, önálló lapokkal alig rendelkezünk; tehát Cantelli da Vignola térképének kartográfia-történeti jelentősége van.

A térkép Kádár János elvtársnak, az MSZMP KB első titkárának személyes ajándékként került gyűjteményünkbe, aki az NSZK-beli útja során emlékül kapta az Északrajna-Westphalia tartomány miniszterelnökétől.

PATAY PÁLNÉ

175 évvel ezelőtt kelt az Országos Széchényi Könyvtár
alapító levele

/Időszaki kiállítás a könyvtár folyosóin/

"Válasz az ólombetük milliárdjainak kihívására" - e szellemes felirat akár az egész kiállítás mottója is lehetett volna.

Kiállítási gyakorlatunk krónikus betegsége, hogy a könyv és kulturatörténet jelenségeit egyszerűen úgy gondoljuk látvánnyá alakítani, hogy - a kiállításlátogató elé zsufoljuk az "ólombetük milliárdjait". Még jó, ha eredeti kiadványok formájában, s nem rosszul exponált vagy előhívott fotokópiák tömkelegében.

A jubileumi kiállítás rendezője, Kelecsényi Gábor nem ezt az utat járta. Számolt azzal, hogy korunk olvasó embere számára úgy tud vizuális élményt nyújtani, ha kilép a már annyiszor emlegetett Gutenberg-galaxisból. A filmek, s a TV műsorának dömpingjében csak úgy tud figyelmet kelteni, ha tudomásul veszi a megváltozott izlést, illetve szemlélet-módot: ha pusztán könyvtestek felsorakoztatása helyett témáját látványként jeleníti meg.

E látvány legszembeeszkőbb eleme a színek jelenléte volt: nemcsak a fotókon, hanem a vitrinek feliratain is. Már az is nagy haladás volt, hogy a korábbi fekete-fehér fotókat több helyütt színes felvételek váltották fel. /Különösen szép volt pl. a könyvtár első otthonának, a pesti pálosrendház 1775-ben elkészült könyvtártermének képe./ Szellemes megoldás, hogy a könyvtártörténet tiz momentumát kiemelő tiz vitrin nemcsak tematikájában, hanem feliratainak változó színű alátéteiben is különbözött egymástól. Így az egyes kérdéskörök összetartozását az azonos színek is aláhúzták.

Különös figyelmet keltettek a falakra felvitt s ugyancsak színesen megformált szemléltető táblák, térképek, amelyek az első nyelvemlékünket őrző Pray-kódex s néhány Corvina történelmi hányattatásait, "utját" mutatták be: keletkezésüktől a nemzeti könyvtárba történt állománybavételükig.

Ugyancsak a vizuális élményt szolgálták a vitrinekben vagy a falakra helyezett relikviák. A könyvtár táblája a múlt század közepéről, Szinnyei Jóssef tintatartója - a tárgyak nyelvén idézte meg egy-egy kor életét, levegőjét. /Milyen kár, hogy csak ennyit láthattunk belőlük!/
S végül: bár nem közvetlenül vizuális elem, de végsősoron mégis a vizualitást szolgálta - a bemutatott anyag kitűnő tagolása, "tálalása". A kiállítás rendezője helyesen ismerte fel: jól kiválasztott, "tipizált" exponátumok, még ha számszerűen "kevesebbek" is - mindig többet nyújtanak, mint a bőség zavarában fuldokló zsufoltság. A kiállítás elegáns, jól áttekinthető szerkezetét a vitrinek találó címei, nem egyszer "fantázia címei" is aláhúzták. Már csak azért is érdemes idemácsolni őket, mert jól érzékeltették a bemutatott anyag tematikáját és belső arányait: I. Széchényi Ferenc /a vitrin az alapító személyiségét idézte/, II. A könyvtár a felvilágosodott nemzet temploma, III. Könyvtárunk kezdettől fogva "helyhiánnyal" küzdött, IV. Muzeummá bővül a könyvtár /az első igazgatók arcképeivel/, V. A könyvtár helye a muzeumban, VI. Válasz az ólombetűk milliárdjainak a kihívására, /Szinnyei bibliográfiai tevékenységének és a könyvtár müncheni katalógusának a bemutatásával/, VII. Századunk első fele, VIII. A felszabadulás után megújuló könyvtár, IX. Villanások az elmúlt negyedszázadból, X. A jövő távlatai.

Az arányok azt mutatták, hogy a hangsúly egy kicsit a múlt század felé billent, s ez a hangsúlyeltolódás bizonyos mértékig a vitrinek külső megformálásában is észlelhető volt. /Szívesen láttunk volna pl. néhány erőteljesebb jelzést a könyvtárnak az utóbbi évtizedekben történt anyagi és technikai fel-futásának a folyamáról./ Legyünk azonban igazságosak: nem könyvtártörténeti, hanem jubileumi kiállítást láttunk. S az évforduló alkalmából - megengedhető ennyi "elfogultság".

BOTKA FERENC

Az embléma tervekről

Hiradónk 1976. évi 11/12. számában közöltük azokat az embléma terveket, amelyeket a Magyar Iparművészeti Főiskola Typo-grafikai Tanszékének hallgatói - dr. Haiman György tanszékvezető egyetemi tanár kezdeményezésére - készítettek könyvtárunk számára. Ugyanekkor megkértük dolgozóinkat, hogy a laphoz mellékelte cédulákon adják le szavazataikat az általuk első három helyre javasolt tervre.

Kérésünknek 140 munkatársunk tett eleget, de közülük harmincan a cédula áthúzásával fejezték ki azt a véleményüket, hogy egyik emblémát sem tartják az OSZK részére megfelelőnek.

Az érdemben szavazók közül a legtöbben a 11-es tervet fogadták el. Nemcsak az első helyre tették a legtöbben, hanem másodikként, harmadikként szinte minden cédulán szerepelt. Alig kapott kevesebb szavazatot a 7-es és nem marad el sokkal mögötte a 4-es számú sem.

Igy közvéleménykutatásunk alapján

a 11. számon közölt embléma, Gyurkovics Bea munkája az első,

a 7. számú terv, Oravecz László rajza a második és

a 4. számmal jelzett Snapp Sándor terve a harmadik

helyezést nyerte el.

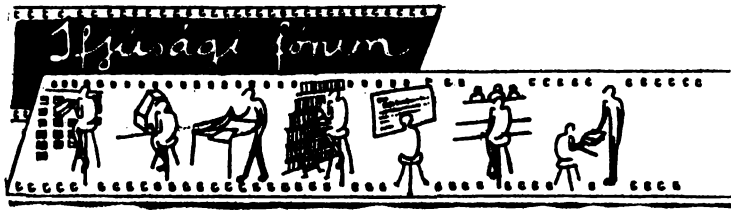
Készítőiknek gratulálunk és munkájukat egy-egy művészettörténeti kiadvánnyal jutalmazzuk!

A pozitívumok mellett azonban a negatív bírálatokat is figyelembe kellett vennünk. Egyrészt a harminc áthúzva érkezett szavazócédulát, másrészt azok véleményét, akik "tartózkodtak" ugyan a szavazástól /ezek száma persze nem mérhető fel pontosan/, de közülük ezt a döntésüket többen szóban vagy írásban indokolták meg.

Sokan megjegyezték, hogy a tervek - mondanivalójukban - túl általánosak. Igaz, könyvre, könyvtárra utalnak, de inkább közművelődési intézmények, antikváriumok, sőt muzeumok képzetét idézik fel, és egyetlen egyéni, a nemzeti könyvtári mivoltunkra utaló elem sem lelhető fel bennük. Az emblémák közül nem egy a Nemzeti Múzeum épületét idézi, és talán ezzel próbálja a hiányolt alap gondolatot kifejezni. Ez azonban - néhány évvel végleges elköltözésünk előtt - már nem időszerű.

A pozitívumokat és a negatívumokat összegezve arra az álláspontra jutottunk, hogy bár több tervet sikerültnek találtunk, hivatalos emblémaként - egyéni sajátosságaink szemszögéből ítélve - egyiket sem fogadhatjuk el.

Végezetül a Magyar Iparművészeti Főiskola Typo-grafikai Tanszéke vezetőinek és hallgatóinak szeretnénk még egyszer köszönetet mondani. Ezt azonban ne tekintsék formális udvariasságnak. Munkájukkal ugyanis minket is gondolkodásra készítettek, elképzeléseiket elemezve, vitatva jutottunk el saját kiválmaink megfogalmazásához, és ezeknek a későbbi tervekben történő érvényesítéséhez.

A KISZ-élet hírei
/1977 november-december/

Farkas Ágnes huzamosabb ideig tartó betegsége miatt a KISZ-vezetőség határozata alapján a titkári teendőket - az érdekvédelmi feladatok ellátása mellett - Nagy Zoltán vette át azzal, hogy az adminisztratív ügyekben a szervező titkár /Révay Rita/ intézkedik.

November 20-december 20: Boros Lajosné Endresz Teréz /könyvtárunk dolgozója/ textilképeinek kiállítása volt látható a pinceklubunkban.

November: Megalakult az OSZK Természetjáró Szakosztálya, amely a KISZ-szervezettel együttműködve várja a további tagok jelentkezését. Vezetője: Horváth Tiborné /141-784/.

December 2.: Disco rendezvényünk volt a klubban. /Ruschel Csaba és Molnár János adott műsort./

December 9.: Dr. László Pál zenés diavetítéses előadást tartott algériai élményeiről, amelyeket mint orvos szerzett többéves kinttartózkodása alatt.

December 16.: AA KMK előadótermében tartottak diavetítéses, filmvetítéses visszaemlékezést az erdélyi kirándulás résztvevői, amelyet köz-kívánatra az új évben meg fognak ismételni.

Összeáll.: RÉVAY RITA /338-942/

Gy. Szabó Béla Széchényi-emléklapjáról

Intézményünk életének nagy ünnepéről, az Országos Széchényi Könyvtár fennállásának 175. évfordulójáról a hivatalos ünnepeken való részvételen túl az ifjusági szervezet külön is meg kívánt emlékezni.

Hiven a könyvtár haladó hagyományaihoz, a jubileumi gondolatot a könyvművészettel kapcsolatos grafikai alkotással akartuk kifejezésre juttatni.

A század huszas-harmincas éveitől hazánkban újraéled az egyik legrégebb képi kifejezési lehetőség, amelyet a fametszés nyújt, szorosan kapcsolódva a sajtó alól kikerülő kiadványokhoz. E művészi ágazatnak egyik világhírű képviselője az egyetemesen európai, s mégis sajátosan magyar és egyéni stílust teremtő Gy. Szabó Béla. A Kolozsvárott élő nagy művész, akivel alkotásain keresztül könyvtárunk már régóta szellemi kapcsolatban áll /miután művei, mint hungarikák részben eljutnak hozzánk/ több ízben rendezett Budapesten nagyszerű

kiállítást. A romániai magyar könyvkiadó, a Kriterion sok szép kiadványát díszítik alkotásai, amelyek Belgiumtól Kináig, Mexikóig bejárták már az egész világot - számos tisztelőt szerezve a magyar művészetnek.

Korábban felkerestük a mestert, s említve törekvéseinket, megkértük, vállalja el részünkre egy emléklap elkészítését. Azt is szóba hoztuk, hogy szeretnénk, ha az OSZK-ban is rendezhetnénk alkotásaiból egy kamarakiállítást.

Őszinte köszönetünket fejezzük ki Neki azért, hogy elvállalta a megbízást, és rövid idő alatt elkészítette a remek alkotást.

Most vált aktuálissá a metszet kinyomtatása, amelyet az eredeti ducról az Iparművészeti Főiskola házi nyomdája végzett el. A szép és gondos munkáért s a segítségnyújtásért szintén köszönettel tartozunk a Typo-grafikai Tan-szék vezetőjének, dr. Haiman Györgynek.

Elképzelésünk tehát - a kiemelkedő grafikus művész jóindulata révén - valóra vált. A meleg tekintetű Széchényi Ferencet ábrázoló gyönyörű metszetet - emléklapunkat - 1977. november 7-én reggel szétosztottuk az OSZK minden dolgozójának.

Még nagyobb várakozással tekintünk az ősszel remélhetőleg az OSZK-ban, a KISZ rendezésében megvalósuló GY.Szabó Béla kamarakiállítás elé!

NAGY ZOLTÁN /318-776/

Kalauz egy már megtett erdélyi utazáshoz
/Gondolatok az erdélyi utazásunk után/

Az utazónak, ha nyugat felől közelíti meg Erdélyt, a legszebb ut kínálkozik az Alföld keresztülzselésével a Királyhágón át. Álljunk meg itt egy pillanatra, egy kis pihenő kedvéért!

Ha már kellőképpen kigyönyörködtük magunkat - bár ez még csak izelítő volt a tulajdonképpeni "Tündéerkertből"; az igazán szemet gyönyörködtető, szívet dobogtató látványok csak később következnek - tovább indulhatunk Kolozsvár irányába. De, kedves utazó, jól fontold meg minden lépésedet, okosan nézelődj, s ami a fő: ne rohanj! Lassan, módszeresen fogadj be mindent; e jó tanácsot további utjaid során is tartsd szem előtt! Lépten-nyomon találkozunk a magyarság történelmi és néprajzi emlékeivel. Amíg Kolozsvárig eljutunk, ne feledjünk megállni Csucsán a Boncza-kastélynál, hol talán a legviharosabb életű költőnk, Ady Endre pihent utolsó éveiben. Bánffyhunyadi viszont már Kalotaszeg központja, s már ez okból sem volna illendő megfeledkeznünk róla. A XV. századi, most református erődtemplom pedig méginkább megállásra készlet. És ez késztesen elsősorban megállásra Körösfőn is, ahová, kedves utazó, lehetőleg még a sötétedés beállta előtt érkezz! A templom valóban szép, fallal körülvett, s léposóján nem kisebb személy, mint Kodály Zoltán pihent fiatal korában, egyik erdélyi gyűjtőútja során. Ezek után már törődhetünk a három zabot arató kislánnyal a kertek alatt, s az írásos terítőkkal, párnákkal, himzett bluzokkal. Ez utóbbiakból válogathatunk kedvünkre: garmadával kiaggatva

a házak előtt.

Ezután már némileg nyugodt lelkiismerettel /afelől, hogy egy-két dolgot azért volt időnk megnézni idáig/ érkezünk meg Kolozsvárra. Itt akármennyi időt tölthetünk, nem bánjuk meg. Mindig újabb és újabb látnivalót fogsz felfedezni, kedves utazó! Ha egyedül utazol, vagy utitársadul komótos embert választottál vagy adott a sors, ne habozz pár napig e fennséges városban mulatni az időt! Élményekkel gazdagodva fogod elhagyni Kolozsvárt, Erdély e nagyszerű fővárosát, szívét; s évek múltán is, ha valaki csak futólag is említi a Szent Mihály templom, Mátyás király, a Farkas utca, a Házsongárdi temető vagy a botanikus kert nevét, jóleső érzéssel fogsz visszaemlékezni uti-élményeidre.

Azzal, hogy láttuk Kolozsvárt, méltóképpen fölkészültünk Marosvásárhely befogadására. /Ha nyugat felől érkezünk, feltétlenül át kell haladnunk Kolozsváron és Tordán. Ez utóbbinál legközelebb időzzünk el s véssük emlékezetünkbe a Hasadék felejthetetlen látványát! / Ha Párizs megért egy misét, Vásárhely kettőt ér meg: egyet a régi városrészt a Rózsák terével, a Városházzal, a Kulturpalotával, a várral, a Teleki Tékával, a Bolyaiak terével, a másikat pedig a Luxor negyedért - itt is kiváltképp az új színházépületért. Két ortodox templomot is megfigyelhetünk a főtér két végében, bizonyára annak jeleként, hogy hagyományosan megfér ezen a földön minden vallás egymás mellett békésen, hiszen itt mondták ki 1571-ben a világon először a szabad vallásgyakorlatot. Ki hinné, hogy annyi más, nagyobb országot megelőzve nálunk gyakorolhatta először hivatalosan is szabadon vallását a katolikus, evangélikus, református és unitárius?

Kedves utazó, ha ezen kellőképp elelmélkedtél, folytassuk utunkat. Ne sajnáljuk a kitérőket, kerülőutakat: Székelyföld az a hely, ahol nem szabad idővel, uttal és fáradtsággal takarékoskodnunk. Utunk során azonban ne hagyjuk ki Segesvárt, e nevezetes történelmi helyet: sétáljunk pár röpke órácskát a városka ódon macskakövein. Ha jó erőben vagy, kedves utas, a Schüller-trepe százegynéhány falépcsőjén is végigkopoghatsz; a templom s az onnan való kilátás kárpótol a sok lábemelésért.

Ezután már jöhet a galambducos, faragott-festett székelykapuk világa. A székelykapu itt sokkal "székelyebb", mint egyebütt Erdélyben; ha jól van csinálva, alatta még egy megrakott szénásszekér is bőven elfér. A legszebb kapuk Korondon, Kereszturon és Udvarhelyt láthatók - persze azért másutt is találunk bőven. Korondon megtömhethetjük bőröndjeinket mindenféle fazekasáruval: festett, mázas tányér, korsó, bokály vásárolható minden mennyiségben.

És álljunk csak meg Farkaslakán is. Hatalmas, faragott kopjafa alatt nyugszik itt a székelység s a magyarság egyik legkiválóbb huszadik századi írója: Tamási Áron. Adózzunk néhány csendes, kegyeletteljes perccel emlékének, majd, ha úgy gondoljuk, énekeljünk el halkán egy zsoltárt.

Utunkat folytatva, immár lehet kérdezősködni, hogy messze van-e még Csikszereda? S ha még igen, nyissuk szemünket és orrunkat minél tágabbra s szívjuk magunkba a Margita látványát, fenyveseinek illatát. Ki egyszer szivta e

levegőt, nem felejtí el soha, hogy milyen friss oxigén áradt szét testében akkor.

Látvány látványt követ - csak győzzük raktározni: Csíksomlyón a katolikus templom a csodatévő Máriával /végre egy templom, ahol a freskók teljes pompájukban tárulkoznak a szemlélő szeme elé, amit protestáns templomban ugyan hiába is vársz, kedves utazó, mert a derék kálomisták mindent bemészelnék/; Csicsóban alig győzünk visszaintegetni Ábelnek; Madéfalván megkap a székely vértanúk emlékére emelt obeliszk fennsége. Pár órák ut eztán, s már a Gyilkos tó mellett költöztetjük el ebédünket. A kis tóból előmeredő fenyőtörzs-csonkok láttán próbáld meg elképzelni a tó létrejöttét kiváltó katasztrófát! De azt hiszem, a Békás-patak békés csordogálását hallgatva, nem fogod tudni. Ehelyett inkább gyönyörködjünk az ősz pompázó színeiben, mely a természet külön ajándéka utunkon.

Most pedig, kedves utazó, jól figyelj, még jobban készítsd elő minden érzékszervedet, mert utunk mondhatni legszebb szakaszához érkeztünk: gyalog kelünk át a Békás szoroson. Erdély keleti határához érkeztünk el, a szoroson túl már Moldva hegyei emelkednek. Utközben ne figyelj semmi másra, ne társalogj, ne rohanj, hanem mélyedj el a természet e nagyszerű alkotásának csodálásában. Szűnjék meg minden zavaró körülmény, ne vedd észre még az Oltárkő tetejét sem, csak szemléld a beszéd és toll által vissza nem adható látványt. Mert minden beszéd okatlan fecsegés, minden leírt szó kusza ákombákomma lesz, ha kísérletet tesz az ember szegényes szavakkal visszaadni később élményét. Kalandozván kissé Moldvában a kolostorok mentén, irányítsuk utunkat ismét vissza, Erdély felé. Ezuttal más hágón lépjük át a Kárpátok alkotta természetes határt e két, jellegében gyökeresen különböző vidék között. Kedves utazó, ha országuton jössz errefelé, készülj föl rá, hogy a végzet igencsak görnyögős utra hozott, s örülj neki, hogy még éppen nem sötét éjen kecmeresz le róla. Ezért a kis kényelmetlenségért azonban bőségesen kárpótolnak a Radnai és a Máramarosi havasok. A sors kifürkészhetetlen akaratából talán éppen ezért áll az út már négy-öt éve fölszedve s javítatlanul, hogy az arra vetődő, rákényszerülve a lassan hajtásra, kellőképpen gyönyörködhessek a mélybe szakadó hegyhátak, végeláthatatlan fenyvesek s hófűdte hegycsucok valóban nem mindennapi látványában.

Ezután, ha még futja erőnkől, végignézhetjük az Iza-völgyi falvak fatemplomait, Máramarosszigetet, mulathatunk éjnek idején a szaploncai vidám temetőben, s aki még mindig bírja - márpedig birnunk kell az események ilyenén való "kicsucsosodását" is - Nagybányán vándorolhat szállodáról szállodára, ha lenne, éjfeli harangszó közepette..

Utunk vége felé közeledik. A hepehupás vén Szilágy s Szatmár dombjai után ismét az Alföld végtelenjén haladunk - immár hazafelé. Utolsó pihenőként azért még álljunk meg a nagyváradi Szent László székesegyház és a püspöki palota kertjében. Aztán már tényleg indulhatunk hazafelé. Kedves utazó, végezetül ismét idézzük föl magunkban utunk szépségeit, az utakon való rázódást, vignótázásokat s az iszonyatosan büdös és erős, ám becsületes szilvapálinkát, mely mindvégig hűséges kísérőnk volt.

MÁRTOFFY ARTILA

Több utitársunkat megkértük, vessék papírra észrevételeiket, benyomásaikat a kirándulással kapcsolatban. A rendhagyó "utikalauz" után ezekből a rövid írásokból közlünk néhány részletet, amelyek az utikalauz egy-egy momentumához szolgálnak adalékkul. A közreadásban az utiprogram /ld. OSZK Híradó 1977/10. sz./ sorrendjét követtük. A marosvásárhelyi Teleki Tékában tett látogatásról külön cikkben számolunk be. /A rovatvezető megjegyzése./

Régi időkben ránk maradt híres emlékek, a Farkas utcai gótikus templom, a Kolozsvári testvérek Szent György szobra /másolata/ szomszédságában áll a Kolozsvári Akadémiai Könyvtár és Kézirattár új épülete. Tetszetős külleme okozta ámulatunk fokozódott, amikor beléptünk a csillogó üvegajtón, majd körülnéztünk a tágas-világos, izlésesen berendezett előtérben és felsétáltunk az óarany színű szőnyeggel borított lépcsőkön az emeletre. A helyiségek elrendezése, mérete, berendezése igazolta, hogy az épület eleve könyvtárnak készült, tervezésekor a könyvtár funkcióit vették alapul. Bennünket az egyik szakolvasóterembe vezettek, ahol már együtt volt a könyvtár néhány vezető munkatársa.

Stefan Pascu igazgató szívéllyes szavakkal köszöntötte a magyar nemzeti könyvtárat képviselő kollégákat. Többek között elmondotta, hogy 1976-ban költöztek be az új épületbe. "Nemcsak a város történelmi múltja, hanem napjaink fejlődése is megkövetelte, hogy a könyvtár méltó otthonra leljen, falai között helyet adjon mindazoknak, akik a múlt kutatásával a jelent kívánják szolgálni."

Az intézményt 1950-ben alapították, azzal a céllal, hogy régi könyvtárak értékes könyvanyagát gyűjtse össze, dolgozza föl, tegye ismertté és hozzáférhetővé a kutatók számára. Tudvalévő, hogy Kolozsvár nagymultu iskolaváros. A régi kollégiumi könyvtárak anyaga éppúgy idekerült mint a balázsfalvai könyvtár állománya. Nagyhirű erdélyi tudósok magángyűjteményei, valamint a szatmári és nagyváradi püspökség töredék-gyűjteményei is itt találtak új gazdára. Természetesen ezekkel egyidejűleg folyamatosan gyarapodott a könyvtár, külföldön és belföldön megjelent, modern tudományos könyvekkel és folyóiratokkal is. Jelenleg mintegy 616.000 könyvtári egység az Akadémiai Könyvtár állománya, ebből 171 az ősnymtatvány, 6000 kötet a 16-17. századi régi könyv, de gazdag és felbecsülhetetlen értékű a kézirat- és a keleti gyűjtemény is.

Ioan Gabor, a Kézirat és régi nyomtatványok osztályvezetője hangsúlyozta, hogy a Kolozsvári Akadémiai Könyvtár ezen gyűjteménye országos viszonylatban is a legértékesebb. Ezután régi magyar könyvekből mutatott egy-egy különösen érdekes darabot. Áhítattal vettük kézbe Heltai Gáspár /aki nyomdát alapított 1550-ben a városban/ Chronicáját és I.Rákóczi György erdélyi fejedelem udvari papjának Lelki ABC-s könyvét 1645-ből. Itt őrzik Misztótfalusi Kis Miklósnak, a másik nevezetes kolozsvári nyomdásznak "mentségeit". Nagy kincs ez a kötet, még ha hiányos is. A kéziratgyűjtemény egyik büszkesége Pápai Páriz Ferenc saját kézírású jegyzete, amelyet filozófiai kurzusa számára készített. A román kultúra emlékei közül kiemelkedő egy 1510-ből való unikum: szertartáskönyv ógyházi-szláv nyelven. Még ennél is régibb a Moldvából származó, 1492-ben keltezett szláv misekönyv.

Nem kisebb élményt jelentett Kolozsvár másik nagy könyvtárában, a Központi Egyetemi Könyvtárban tett látogatásunk.

G. Negulescu igazgató osztályvezetőinek társaságában már az aulában várta az előre bejelentett magyar könyvtáros csoportot. Kedves szavakkal üdvözölte vendégeit, majd röviden ismertette a könyvtár szervezetét, működését. Elmondotta, hogy a központi könyvtár mellett az egyetem különböző kari könyvtárakat is létesített, a tanszékeken pedig kisebb kézikönyvtárak segítik az oktatók munkáját. Feladataik megoldásában sok segítséget kapnak a hasonló jellegű külföldi intézményektől és itt szólt az Országos Széchényi Könyvtárral kialakított nagyszerű munkakapcsolatról. Évek óta vagyunk jó partnerei a Központi Egyetemi Könyvtárnak. Nemcsak könyveket és folyóiratokat, hanem mikrofilmeket is rendszeresen cserélünk egymással, annak ellenére, hogy mindezideig semmiféle hivatalos írásos megállapodást nem sikerült kötnünk. A csere-szokások a gyakorlatban alakultak ki és nagyon jól szolgálják a két ország kulturájának kölcsönös megismerését.

Sajnos időnk mindkét könyvtárban gyorsan lejárt, indulnunk kellett tovább. A meleg baráti fogadtatás emléke sokáig bennünk él majd.

/Orbán Emőke/

x x x x x

Segesvári "villámlátogatásunk" után Fehéregyházára mentünk. Végig Petőfi utolsó útján. Szinte átéltük azt a nyomasztó-kutató szenvedélyt, mellyel Illyés Gyula járhatta ezt az utat, nézte e tájat, idézte fel a végzetes csata eseményeit a helyszínen. Pár perces kegyelettel csend Petőfi emlékműve előtt, az alkalmi énekdar dala, és újra fel az autóbuszra, aznap még hosszú ut állt előttünk.

/Miklóssyné Varró Judit/

x x x x x

A "Megy a kocsi, fut a kocsi..." kezdetű gyermekvers lehetett volna mottója hatnapos erdélyi-moldvai körutazásunknak, mert a mi kocsink is hol ment, hol futott, a "hajtó" képessége, kedve, éhsége szerint, no meg az ut minőségétől függően. Csak egyszer állt meg menetrenden kívül, akkor is tudta, hol fujja ki magából azt a kis levegőt: Farkaslakán. Így amire az eredeti programban nem lett volna idő, Tamási Áron szülőházának megtekintésére bő két óránk adódott, amiből végül is egy órát csillagnézéssel töltöttünk. A falu közepén jártunk már, néztük a csodálatos faragott székel kapukat, lencevégre kaptuk a Nyikó patakban mosó asszonyok "idilli" képét, mikor hirnők jött utánunk és pihegve szólt, hogy mégsem lesz kerékcseré, siessünk. A továbbiakban távgyalogló versenyzők módjára tettük meg az utat, a lakosság nem kis ámulatára. Tamási Áron két testvére, Annus néni és Gergely bácsi igazi erdélyi szívélyességgel fogadtak bennünket. Megnéztük az emlékszobát, elbeszélgettünk velük és azután a még oly szíves marasztalás ellenére is rohantunk vissza. Mire visszaértünk nagy munka folyt, mert közben a pilóták

mégis úgy döntöttek, hogy kereket kell cserélni. Ezalatt teljesen besötétedett, gyönyörű csillagfényes palást borult ránk. A hegyek között úgy láttuk, hogy a földig érnek a csillagok. Míg a szerelők a busz alatt szerszámaikat keresgélték a sötétben, mi az égen megtaláltuk az ismerős csillagképeket.

Miután "paripánkat" megpatkolták, elkocogtunk Korondra és villanyfény-nél nagy edényvásárt rendeztünk.

/Horváth Tiborné/

x x x x x

A legszebb - bár izgalmakkal teli - emlékek közé sorolhatom a farkaslakai és korondi kitérőket is magában foglaló estét és a következő nap délelőttjét, amikor Csikmegyében és Gyergyóban jártunk. Nem volt soha gazdag tájék ez, ahonnan - a sok kicsi favágó faluból - elindultak a fehérharisnyás emberek, sokszor az éhség elől is, mókáikkal és ügyességükkel meghódítani országot-világot. Farkaslakáról Tamási Áron, Csikszentgyörgyről és Csikzsögödről a két híres festő, Nagy István és Nagy Imre.

Az élniakarással párosuló alkotó fantázia szoros összefonódását láthatuk itt mindenütt és mindenben. Csütörtökön késő este érkeztünk Csikszeredára, Korondról. Pénteken sokan igen korán keltek, hogy egy jó csiki piacoláson részt vehessenek, csak az, aki a piacot beigérte, maradt el, no meg a piac /mert szerdán volt/. Reggeli után összegyűlve, a csiki világ egyik jeles helyére, a csiksomlyói bucsujáró ferences templomhoz és kolostorhoz mentünk föl. A hunyadiak anyagi támogatásával épült reneszánsz alapozású barokk templom gazdag belső díszítésével ismerkedhettünk, miközben az ország egyik legnagyobb és legszebb hangu orgonáján korál játékot hallhattunk.

Ahogy Somlyó, éppúgy Zsögöd-fürdő is összeépült Szeredával. Zsögödün sietve körbeszaladtunk Nagy Imre, a nemrég elhunyt nagy öreg székely "képfaragó" muzeumban, amelyet lakóháza mellé saját maga tervezett, modernül népi stílusban. Élete 83 évében színekben, formákban mesélt az őt körülvevő világról, s ezzel idecsalta Londonból és Japánból éppúgy mint Moszkvából vagy New Yorkból a szépség igaz rajongóit, ahogy Sütő András, legjobb "cimborája" mondta róla.

Tovább menve a gyergyói magas hegyek felé, érintettük Csikdánfalvát, ahol a korondi színes cseréppel szemben a "büszke" feketét lehetett megszeretni. Évszázados hagyományai vannak mint a nádudvari fekete kerámiának is. Erdei szénégetők karácsonyi, ujévi vagy esküvői ajándékként terjedt el a fekete cserépcsengő, mécses vagy a kis pálinkásszivó. Az ötvenes évek végétől a zsögödi művészek hatására a technika ujjaéledt, s az ügyeskező dánfalvi cserépesek néhány év alatt megújították formavilágát, megint nemzetközi hírnévre tettek szert. Kezük munkájából mi is bőségesen választhattunk.

/Nagy Zoltán/

x x x x x

Utunk vonzerejéhez nagymértékben hozzájárult, hogy a programban néhány moldvai kolostor meglátogatása is szerepelt. Ugy terveztük, hogy egy délután Piatra Neamt környékén teszünk egy kisebb, kolostornéző körutát, és tekintettel az idő rövidségére, beérjük az itt található, "második szépségi és hírességi kategóriába" tartozókkal. Ezeket úgy válogattuk, hogy a moldvai kolostorok sokféle jellegzetességével találkozzunk.

A Csikszereda környékén tett reggeli kiruccanásaink, majd a Gyilkos-tó varázsa és az ebéd elhuzódása azonban már a Békás szorosban is csak rövid gyalogutat engedett meg, és mire az első, a varateci kolostorhoz értünk, már kezdett sötétedni. A buszból kiszállva, azonnal érzékeltük a furcsa hangulatot, amely a számunkra szokatlan, keleti és nyugati elemeket ötvöző moldvai stílusú épületegyüttesből és az utcákon meg a kolostorkerten átsiető, talpig feketébe öltözött fiatal és idősebb apácák látványából áradt. A kolostor templomában esti mise volt, s hogy mennyire hozzászokhattak már itt a turistajáráshoz, az kitűnt abból, hogy az apácák a legkevésbé sem zavartatták magukat rituális tevékenységük végzése közben. A varateci és az utána megnézett agapiai kolostor templomában egyaránt szép freskókat és ikonosztázt láthattunk, és megismerkedhettünk a kolostorokban folyó munkával is, a muzeumokban kiállított könyvek /kéziratok és nyomtatott/, textiliák, ötvösmunkák és egyéb tárgyak révén. A teljes sötétség miatt az aznapra tervezett további két kolostorról le kellett mondjunk, de ezekért bőszégesen kárpótolt bennünket a következő nap délelőttjén felkeresett két másik, amelyeknek meglátogatását itthon nem is reméltük. Ezek már a leghíresebbek közé tartoznak: a dragomirnai építészeti ritkaság, mivel karcsúsága, magas hajója a gótika érdekes hatását mutatja, a voroneti pedig a külső és belső falrészeket egyaránt beborító, egyedülálló színekben pompázó freskókkal büszkélkedhet. Az első nap látottak a kolostori életből, hangulatból, a vallás hatásából nyújtottak többet /ebben talán az alkonyi fények is közrejátszottak/, a délelőtti ragyogásban látott két utóbbi pedig a kolostorépítés és díszítés művészetét reprezentálta számunkra. Egyébként mindegyikre jellemző, hogy nagyon szép természeti környezetben, a főutaktól néhány km-re rejtőzködve, békét és nyugalmat árasztó helyen épültek. Megtudtuk, hogy turistáknak adnak szállást, igen kedvező áron. A kellemes benyomások és a még nem látott kolostorok sokasága többünkben megérlelte az elhatározást, hogy visszatérünk Moldvába.

/Kastaly Beatrix/

x x x x x

Megy a kocsi...jobban mondva csak menne. Döcög visszafelé, a Kárpátok szerpentinjein, egy javítás alatt álló utszakaszon. Szerencsére a látnivaló elkápráztat minket, és el-elvonja figyelmünket az ut és a kerekek harcáról. A pár napos korai hideg a szivárvány minden színével teleszórtá az erdőket, hegyoldalakat; citromsárgától a biborvörösig terjedő szín-orgia gyönyörködött minket. A természet csodálása mellett saját nótáinkkal, vicceinkkel is szórakoztattuk magunkat, és míg egyesek aggódva úgy látták, hogy a busz alatt már nincs is ut, csak szakadék, azt mondtuk, sebjaj, ugyis megyünk a "vidám

temetőbe!" Oda is értünk este fél tíz tájban Szaplancára, ahol a közvilágítás egyetlen lámpája a temető előtt égett. Ugy látszik, vártak minket! Magunkkal hozott zseblámpák fényénél néztük a faragott, színes sirkereszteket és Irénke, nagyváradi idegenvezetőnk fordította a rájukvésett rigmusokat. Annyira vidámak voltunk a vidám temetőben, hogy már attól tartottunk, a helybéliek megelégednek és véget vetnek bizarr temetőlátogatásunknak. Megelőztük őket és mi vetettünk véget esti nyugalmuknak, "petróleumlámpa-fényes" csergevásárra készítetve őket.

/Horváth Tiborné/

x x x x x

Mielőtt mint nyugdíjas, az OSZK KFKK osztályán dolgozni kezdtem, 15 évet az IBUSZ Utlevel- és Vizumosztályán működtem és a nyári időszakban - az előírt tanfolyamok elvégzése után - havonta 3-4 alkalommal csoportot kísérhettem a szocialista és nyugati országokba. Így rendelkezem némi tapasztalattal a társasutazáson felmerülő nehézségek leküzdésében és az utasok jogos vagy jogtalan kívánságainak elbírálásában.

Nagy gondosságot jelzett a változatosan összeállított utirány: a városokban a kulturális intézmények megtekintése, a szakmabeli utasokat érdeklő nevezetes könyvtárak szakszerű magyarázat mellett történet meglátogatása, a képzőművészeti értékes templomok, középületek, a történelmileg érdekes emlékek felkeresése. Közben pedig a természeti szépségek élvezését lehetővé tevő kényelmes autóbusz-utazás, megszakíva a fotózás, cigarettázás célját szolgáló rövid sétákkal. Természetesen nagyon sokat lendített a hangulaton az igazán kellemes őszi időjárás, a felhőtlen és valószínűtlenül kék ég, a haragos zöld fenyők között elszórt őszi lomberdő színpompája.

Az itthoni szervezők hatáskörén kívül esett az a körülmény, hogy a romániai utazási iroda elég gyakorlatlan kísérőt jelölt ki az utra, akinek a beutazott területre vonatkozó gyér ismeretei magukkal hozták azt a megoldást, hogy az utközben előforduló nevezetességeket a Panoráma utikönyvből jól-rosszul felolvasva ismertette. Viszont szimpatikus lénye, alkalmazkodása a csoport kívánságaihoz és buzgó igyekezete az irányban, hogy a vendégek megelégedését kivívja, ellensúlyozta a fent említett komoly "idegenvezetői hibát". /Itt azonban meg kell jegyezni, hogy az IBUSZ-kísérők ellen nem egyszer merül föl hasonló panasz, sőt az is előfordul, hogy egész uton egy szót sem szólnak, bizva az utasok előzetes felkészültségében./

Összegezve az utazás tapasztalatait és bizva abban az emberi jó tulajdonságban, hogy - kipihenve a fizikai fáradalmakat, melyek a több mint 2000 km hosszú ut után jelentkeztek - "csak a szépre emlékezünk!" - megismétlem a szervező csoport dicséretét és megköszönöm jókedvüket, türelmüket és a szíves kapcsolatot kiépítését, melyet az utasok között létrehozta és nagyon kellemesen tették emlékezetessé az őszi kirándulást.

/dr.Zámborszky Ilona/

KISZ-észrevételek a bérrendezésről

A közelmúltban lezajlott bérrendezés joggal vált beszédtemává az OSZK-ban, hiszen körülbelül husz éve nem volt ilyen jellegű és mértékű bérbesorolási változás a kulturális tárcához tartozó intézmények területén.

A rendelet /lásd az OSZK Hiradó 1977. 7-8.számának mellékletét!/ megjelenése /aug.1./ és a végrehajtási határidő /szept.3./ közötti rövid idő nagy munkatempót /és tulórákat/ rótt az ötszáz főnél is nagyobb létszámú OSZK felelős vezetőire és gazdasági-pénzügyi dolgozóira, éppen abban a hónapban, amikor a legtöbben veszik ki szabadságukat. A munka igen nagy szervezettséggel, pontos adatok alapján és minden időpontot betartva zajlott le.

Az ifjúsági érdekvédelmi szervezet s a KISZ-vezetőség is megtárgyalta a rendelettel kapcsolatos tennivalókat. Megállapítottuk, hogy a kötelező fizetésemelés terén csupán az lehet a célunk, hogy minden fiatal dolgozót a végzettségének és a munkában eltöltött idejének megfelelő, ill. a törvényes lehetőséggel élve a neki legelőnyösebb helyre sorolják be. /E kérdésben egyébként minden dolgozónak fellebbezési joga volt!/ Így az ifjúsági érdekvédelmi munka a második területre összpontosult: a differenciált béremelések kérdésében vezetőségi ülésünkön egységes álláspontot alakítottunk ki, amely szerint a fiatalok közül ez alkalommal két csoportot javasoltunk előnyben részesíteni: az un. kezdő diplomásokat /1-5 éve egyetemet vagy főiskolát végzettek/, valamint a fizikai dolgozókat, azok közül is elsősorban a kettős - szakmunkás + könyvtáros - végzettségűket a gyakorlatban is hasznosító munkatársainkat.

Megszerveztük az érdekvédelmi hálózatot. Főosztályonként érdekvédelmi megbizottakat "állítottunk", akik - a szakszervezet képviselői mellett - részt vettek az előkészítő és értékelő munkában /s a végén aláírták a besorolási javaslatok jegyzékét/. Erről külön KISZ-tájékoztató is megjelent, amelyet az OSZK minden részlegében közreadtunk, s így minden fiatal előre megismerhette a tárgyalásokon követett "taktikánkat" /a fenti két csoport előnyben részesítését/.

Az ifjúsági érdekvédelem minden fórumon érdemben képviseltette magát. A főosztályonkénti megbizottak az osztályonkénti, részlegenkénti képviselőkkel kapcsolatot tartva észrevételeiket, javaslataikat továbbították a KISZ-vezetőség érdekvédelmi felelősének, aki az intézmény több mint 250 fiatal dolgozójának az érdekeit az un. nagybizottságban képviselte. Az augusztusban hetenként megtartott bizottsági üléseken minden alkalommal felvetettük az ifjúságot érintő problémákat, s így általában gyorsan sikerült megoldani őket. Nézetkülönbségek ott adódtak /II. főosztály/, ahol nem sikerült - reméljük, csak az idő rövidsége miatt - részletesen megismerni az ifjúság képviselőinek véleményét.

Általánosságban igen örvendetes, hogy most már a legkülönbözőbb szintű vezetőkben tudatosult az ifjúsági érdekvédelem szerepe és funkciója. Lényegében a magunk elé tűzött célokat sikerült elérni: a két említett csoport hátrányos helyzete megszűnt. A főosztályokra eső %-os felosztás arányában,

de a kulcyszámok összehasonlítása alapján is, a 35 éven aluli dolgozók végzettségüknek megfelelő és jelentős fizetésemelésben részesültek. Több osztályon belül még a mostani fizetésrendezés után is maradt némi bérfeszültség - egész csoportok között. Az ilyen csoportok - a főigazgató tájékoztatása szerint - a soron következő fizetésemelésnél fokozott támogatásban részesülnek. Remélhetőleg a további esetekben is a mostanihoz hasonló eredményekről számolhatunk be.

NAGY ZOLTÁN /318-776/

Tisztújítás és folyamatosság

Közeledik a vezetőségválasztás időpontja. A mozgalmi év végén rendezendő csoportmegbeszéléseken és taggyűléseken nyilván többször elhangzik majd, amit már most is megállapíthatunk: ez a 365 nap több szempontból is rendhagyó volt, különbözött az utóbbi 3-4 évtől. Az elmúlt esztendő vezetősége jórészt olyan "régikáderekből" állt össze, akik valamilyen formában már tagjai voltak a KISZ-vezetőségnek, néhány éves megbízatás után leköszöntek, s most azért vállaltak ismét vezető funkciót, mert érezték: a szervezet aktivitása csökken, szükség van az "öreg" tapasztalataira, szervezőképességére. Ismeretes, hogy év közben - nyelvtanfolyamra való felvétel, ill. közlekedési baleset miatt - két vezetőségi tag is gyakorlatilag kikapcsolódott a munkából. Akiket a vezetőség "kooptált", szintén nem a legfiatalabb generációt képviselik. A tapasztaltabb KISZ-tagok "csatasorba állásának" megvolt az az eredménye, hogy néhány kulcsfontosságú területen /érdekvédelem, klubmunka, tájékoztatás/ olyan keretek és formák jöttek létre /érdekvédelmi adatlapok, klubvezetőség és "klubnapok", tájékoztató röplapok, új tanulmányi szerződés stb./, amelyek kedvezőbb lehetőségeket adnak a tartalmas KISZ-munkára. Ugyancsak nagy előrehaladást értünk el a sportmunkában: megalakult az OSZK sportköre, s a különböző szakosztályok is működni kezdtek.

Ebben a helyzetben a káderutánpótlás kérdése döntő jelentőségűvé vált. Sajnos, ezen a területen nem váltak valóra a vezetőség reményei. Már az előző vezetőségek is elhanyagolták az "utánpótlás" nevelését, kiképzését az egyes vezetőségi feladatok ellátására, másrészt mind kevesebben "árulják el", mit tudnak, azaz a tagságunk tulnyomó része ijesztően passzív. A probléma egyik természetes megoldása az lenne, ha a jelenlegi taglétszámot - a tagok közösségi aktivitásának hangsúlyos figyelembevételével - felére, harmadára csökkentenénk. Ez azonban kockázatos lépés lenne, hiszen egyes KISZ-csoportokban olyan mértékben csökkenne a tagok száma, hogy az már a csoport további létezését is veszélyeztetné, s nehezen tudnánk fenntartani az évek folyamán fokozatosan elért "pozícióinkat", nehezen tudnánk megfelelni az ifjúsági törvény által ránk rótt - megtisztelő - feladatoknak /a fiatalok érdekeinek képviselete a különböző fórumokon stb./.

A másik - ugyancsak kézenfekvő - lehetőség a jelenlegi - viszonylag magas átlag életkoru - vezetőségi összetétel fenntartása, annál is inkább, mivel

minden vezetőség csak több éves "összeszokás" után képes nyújtani a maximumot. Ennek az az előnye lenne, hogy a már kifejlesztett rendszereket azok tudnák tovább "működtetni", a felépített kereteket azok tudnák megtölteni tartalommal, akik azokat létrehozták. Ennek az utnak másféle veszélyei vannak: a vezetőség és a tagság egyre jobban eltávolodna egymástól, "generációs ellentét" alakulhatna ki az idősebbek és a fiatalabbak között. A KISZ-vezetőség azonban hosszú távon semmi esetre sem térhet el az egész tagság akaratától, elképzeléseitől, sőt mentalitásától, s csak a ténylegesen meglévő energiával, törekvésekkel "gazdálkodhat".

Áthidaló megoldásnak tehát az látszik, hogy csak mérsékelten csökkentjük taglétszámunkat, s olyan új vezetőséget válasszunk, amely ezt a - némileg szűkebb, de ugyanakkor aktívabb - tagságot reprezentálja. Nem ártana, ha az új vezetőségbe egy-két "öreg" is belekerülne, arra azonban szükség van, hogy a fiatalok legyenek túlsúlyban. Hogyan őrizhetők meg a keretek, az eddigi vezetési stílus értékei? Egyrészt automatikusan: olyan szabályokról, formulákról, szervezési elemekről van szó, amelyek betartása, ill. alkalmazása elvezet a sikerhez, vagy legalábbis megóv a nagyobb kudarcoktól. Másrészt semmi sem gátolja, hogy a döntési joggal rendelkező s a tagság minden rétegét megfelelően képviselő vezetőségi tagok munkáját továbbra is segítsék az "öreg" - tanácsadóként, esetenkénti megbízatás keretében, kibővített vezetőségi üléseken stb.

A fenti gondolatmenet személyes jellegű, a kérdéskör végiggondolásából és egyéni értelmezéséből fakadt. Ezekkel a problémákkal azonban mostanában sok-sok fiatalnak kell szembenéznie, ha felelősségteljesen akar élni demokratikus jogával. A tagság feje fölött nem lehet dönteni a vezetőség összetételéről, a döntés minden egyes KISZ-tag kezében van. S a vezetőségválasztás időpontja közeledik.

MÁNDY GÁBOR /336-597/

TAJÉKOZÓDÁS

Bibliotheca Telekiana - Teleki-Téka

1802 - 1977

175

Teleki Sámuel

"Én, Sz. R. B. gróf Széki Teleki Sámuel, tizenkilenc éves korom óta szüntelen fáradozással, szorgalommal, gondnal és sok költséggel mindenünnen összevásárolt könyvtáramat, melyet minden kor minden tudományos tételének segédeszközeivel elláttam, és amelyet -ha élek- ezután is gyarapítani fogok ... utolsó akaratom bizonyságául, a hazai tudományoknak, a hálás utókornak és a polgárok hasznára szánva, örököseim hűségére bízom..."

/Tabula Legum Bibliothecariorum/

Látogatásunk idején évfordulót ünnepelt a marosvásárhelyi téka: 175 évvel ezelőtt, 1802 őszén nyitotta meg Teleki Sámuel, a tudománypártoló, felvilágosult erdélyi főúr, könyvesházának kapuit a nyilvánosság előtt.

Évtizedek gyűjtőmunkájának eredménye a könyvtár állomány. A Teleki Sámuel életének /1739-1822/ jelentősebb állomásait bemutató reprezentatív kiállítás éppen ezen eseményekben gazdag évtizedeknek kívánt emléket állítani: térképek, korabeli metszetek, kéziratos jegyzetek, könyvek, tervrajzok, gazdasági nyilvántartások okos, gondolatébresztő rendszerbe foglalásával.

Szembetűnő helyen dekoratív, kézzel rajzolt térképek vonták magukra a figyelmet: az egyik az ifju Teleki Sámuel utját kíséri nyomon, fő vonalai Erdélyországból sugároznak széjjel Nyugat-Európában akkor jelentős városok, kulturcentrumok felé, amelyeknek hangulatát korabeli városkép-metszetek idézik; a másik a Teleki által külföldön vásárolt könyvek Erdélybe /Sáromberkére, Szebenbe majd Marosvásárhelyre/ érkezésének utját jelzi.

A Teleki külföldi utazásait idéző térkép szemléletesen fejezi ki azt, -amit a róla szóló irodalom is kiemel-, hogy milyen jelentős szerepe volt a szülőhazája határain kívül töltött éveknél. Utazásai során tanulja meg értékelni a tudást és a tudományt. Személyiségének formálódásában döntő fontosságú a Bazelben tanulással eltöltött másfél esztendő. A könyvgyűjtés megkezdését segítő első tanácsokat is itt kapja C. Beckettől, a bázeli közkönyvtár tudós professzorától. Hónapokat töltött Hollandiában, Franciaországban. Az utjába eső városokban /Amszterdam, Bern, Bécs, Párizs stb./ neves tudósokkal,

hires személyiségekkel ismerkedik, barátkozik. Így kerül kapcsolatba a jogász Iselinggél, A. Socinnal, az elektromosságtan "atyjával" és két francia matematikussal, Clairaut-val és La Condamin-nal.

Az idegen városokban a könyvtárak és könyvárúsító helyek sem kerülnek el figyelmét. Ennek köszönhető, hogy tanulmányutjáról poggyászában magával hozza azokat a külföldön vásárolt könyveket, amelyek a téka magvát képezik. E könyvek vásárlója már szakértő bibliofilt sejtet. Különösen naplójából és az utazás során írt leveleiből tűnik ki a könyvek iránti rendkívüli érdeklődése és itt követhető nyomon könyvkulturájának elmélyülése is.

Az 1760-as évekből való, kiállított kéziratok jegyzékek azt bizonyítják, hogy Teleki Sámuel előre körvonalazott programmal fogott hozzá a könyvtáralapításhoz. A bennünket kalauzoló Balázs Lajos osztályvezető, aki a korszakot és Teleki életművét is jól ismeri ezt így fogalmazta meg: "Tudományos közkönyvtárat tervezett, és meg is szerzett minden olyan jelentős művet, amely a kutatók szempontjából érdekes lehet a különböző tudományágak mindegyikéből - így az állomány enciklopédikus jellegű lett."

A bibliofil "mesterséget" tudatosan sajátította el, tapasztalt könyvszakértőkkel tartott kapcsolatot, hogy ily módon szerezzon tudomást a folyamatosan megjelenő vagy visszamenőleg beszerzendő fontos könyvekről. Igénybe vette a külföldön tanuló erdélyi diákok segítségét is, tőlük kapott tájékoztatást, és esetenként a könyvek beszerzését, hazaszállítását is rájuk bízta. A hazai és külföldi tudósok is pontosan informálják, minden levélváltás során szó esik egy-egy fontos és érdekes könyvről.

A könyvtáralapítási terv megvalósításának fontos dátuma 1787. Ekkor Telekit évekre Bécsbe szólítja hivatala. Bécsi tartózkodása idején módjában áll nyomon követni a külföld könyvkinálatát. Huszonöt európai város /Miláno, Párizs, London, Párma stb./ könyvpiacáról szerzi be a program szerint szükséges könyveket, és küldi előbb Sároberkére, majd Szebenbe, később könyvtárának végleges helyére, Marosvásárhelyre. Tanuskodnak erről a kiállított könyvkatalógusok, s a híres európai magán- és közkönyvtárak nyomtatott címjegyzékei. A félévszázados gyűjtés eredménye a mintegy 40.000, a XV-XIX. században Európaszerte megjelent és a tudomány minden ágát felölelő mű.

Teleki Sámuel könyvei a sároberkei vagy a szebeni kuriában - mindig az olvasók szolgálatában álltak. Bizonyítja ezt "Teleki Sámuelnek a könyvtár használatát szabályozó törvényeiből..." című írása, amely a kiállítás fontos dokumentuma, számtalan más, személyes intézkedést, utmutatást tartalmazó kézirattal egyetemben.

A könyvtár épületével kapcsolatos levelezés, az elszámolások, tervrajzok és vázlatok a könyvtár létesítése előtti évekből valók. A Teleki-Téka 1802 őszén nyitotta meg kapuit Marosvásárhelyen, a Wesselényi-féle házban. A gyűjtemény folyamatos szaporítása mellett a könyvek polcra rakását és a kutatók rendelkezésére bocsátását is személyesen irányította az alapító. Ekkor alkalmazta az első marosvásárhelyi könyvtárost, Szász Józsefet, akinek járandósága a kiállított okirat szerint: "480 Rft., 40 véka buza, 50 font só, 40 veder bor, 6 öl fa és 52 font gyertya".

Az 1814-es nehéz, kenyérinséges időben viszont:

"A Téka könyvtárosa fizettsége egy részét hársfahéjban kapja meg."

A könyvtárról való gondoskodása Teleki végrendeletéből is kitűnik. A halála utáni gyarapítást tetemes pénzalapítvánnyal kívánta biztosítani. Kisérők, Balázs Lajos történelmi visszapillantása azonban azt sejteti, hogy az utódok mégsem bővítették számottevően a könyvtár állományát.

A fordulatot az államosítás hozta, 1948-ban. Hosszu idő eltelte után csak akkor indult meg a könyvtár jellegének megfelelő folyamatos állománygyarapítás. 1962-ben a helybeni volt Református Kollégium mintegy 80.000 nyomtatványt tartalmazó tanári könyvtárát /a Bolyai Könyvtárat/ is ide csatolták. Ujabban a könyvtár a megyei könyvtár szekciójaként működik, Teleki - Bolyai Könyvtár néven tájékoztatott Romeo Pojan, a megyei könyvtár igazgatója. Az állomány 200.000 kötet könyvet, folyóiratot és aprónyomtatványt tartalmaz. Legteljesebb a gyűjtemény a természettudományi és a társadalomtudományi művekből. A féltve őrzött kincsek közé tartozik 70 ősnymtatvány, több unikum és a nevezetes európai nyomdák termékei. Ezernél több egységből áll a kéziratanyag is, ennek jelentős részét képezi Bolyai Farkas és János hagyatéka.

A könyvtár a tudományos funkció mellett muzeális gyűjtemény is. Állami költségen néhány évvel ezelőtt restaurálták az épületet /a fűtést és a világítást is ekkor korszerűsítették/. Természetesen a terem eredeti berendezését a festményeket és szobrokat megőrizték és korhűen rendezték el. A könyvtár rendszerén sem változtattak, az állomány ma is 8 osztályra tagolódik és ezen belül alosztályokra bomlik - úgy ahogyan azt Teleki személyes utmutatásai alapján elrendezték annak idején.

"Musis Patriis, Gratisque Posteris" /A haza muzsáinak és a hálás utókor-
nak/ - olvassuk - bucsuzóul visszapillantva - a bejárat fölötti márványtáblán.

ORBÁN EMŐKE

Budapest - New York - Budapest: 5 nap

1977. november 16-án utaztam el New York-ba, azzal a céllal, hogy a Metropolitan Museum of Art kiállítására eljuttassam a Magyar Nemzeti Múzeum II. Valentinianus szobrát és az Országos Széchényi Könyvtár Apollonius kódexét. Budapesti idő szerint 15²⁰-kor indultam és New York-i idő szerint 23¹⁵-kor érkeztem meg a Kennedy repülőtérre. A repülőtéren várt a Metropolitan Museum három munkatársa és Kádár László magyar alkonzul. A két műkincset tartalmazó táskát a repülőtéri vámhatósággal lepecsételtettük és így helyezzük el a Metropolitan Museum páncélszekrényében. Másnap, november 17-én reggel az én jelenléteemben bontották fel a leplombált táskát s átadtam Herbert Moskowitznak, a Metropolitan Museum munkatársának átvételi elismervény ellenében a kölcsönkért két műkincset. A Department of Medieval Art /Középkori Osztály/ munkatársai azonnal átvették a szobrot és a kódexet, hogy megfelelő alátétet ill. posztamenst készíttessenek hozzájuk. A kiállítást már előző nap megnyitották, de a nagyközönség számára csak másnap, nov. 18-án nyílt meg, így addigra mindkét tárgy a helyére került.

A műkincsek átadása után én is megtekinthettem a kiállítást. Címe "Age of spirituality" /a szellemiség kora/, alcíme: Késő antik és korai keresztény művészet a IV-től a VII. századig. A kiállításon, amely február közepéig lesz nyitva, több mint 600 tárgy /több mint száz gyűjteményből/ illusztrálja a kor művészetét.

5 évvel ezelőtt kezdte meg a Múzeum a kiállítás előkészületeit, és valóban minden egyes kiállított tárgy válogatottan szép és híres darab /pl. a bécsi nemzeti könyvtár Dioscurides kódexe, a Bibliothèque Nationale biborszini pergamenre arany tintával írott Máté-evangéliuma, a vatikáni könyvtár V. századi Vergilius kódexe stb./ Az Ermitázstól a belgrádi nemzeti múzeumig, a British Museumtól a tuniszi Musée National du Bardo-ig számos közgyűjtemény adta kölcsön műkincseit.

Még aznap délután felkerestem Püski Sándor könyvesboltját s ott összeírtam a külföldön kiadott magyar könyveket, hanglemezeket és folyóiratokat, hogy itthon megállapíthassuk, mi hiányzik belőlük és megrendelhessek a könyvtár számára.

Másnap a magyar konzulatuson fogadott Kasnyik András elvtárs, főkonzul. Az Országos Széchényi Könyvtár szempontjából igen hasznos beszélgetés során számos olyan kint élő magyar /grafikusművész, zeneszerző stb./ címét közölte velem, akik a konzulátussal állandó kapcsolatot tartanak, s akikkel feltehetően a könyvtár is eredményesen vehetné fel a kapcsolatot, esetleg értékes kéziratokhoz, iratanyaghoz stb. juthatna.

Délután és 19-én délelőtt Kádár László alkonzul autón megmutatta New York-ot és 19-én délután ugyancsak ő vitt ki a repülőtérre. Nov. 20-án délután Zürichben keresztül érkeztem Budapestre.

Megragadom ezt az alkalmat is arra, hogy kifejezésre juttassam, mennyire hálás vagyok a New York-i magyar konzulátusnak, Kasnyik András főkonzul és

Kádár László alkonzul elvtársaknak; segítőkészségük és vendégszeretetük könynyitette meg kinntartózkodásomat, nem is szólva a már említett szakmai segítségről, amelytől a könyvtár állományának gyarapítása terén igen sokat remélek.

WIX GYÖRGYNE

PÓCSINÉ MUNKÁCSI Gabriella: Irodalmi hanglemezek Magyarországon. Diszkográfia. /1953-1974/. Közread. az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1975. NPI, 150 p.

Általában a hanglemezboltok kirakatainak eldugott sarkaiban lapulnak meg a nem zenei hanglemezek. Az átlag vásárló még létezésükről is alig tud valamit, noha ezek a lemezek az ismeretközlés területén a mainál fontosabb szerepet tölthetnének be, ha kellőképpen felhívnák rájuk az illetékesek figyelmét. Ezen a hiányosságon kíván bizonyos mértékig segíteni Pócsiné hézagpótló - a Magyarországon 1953-1974 között forgalomba hozott irodalmi hanglemezeket regisztráló - összeállítása.

Maga a diszkográfia 188 irodalmi hanglemezt; verses és prózai összeállításokat, mozgalmi és propaganda anyagokat sorol fel. A lemezeken, amelyek mind a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat kiadásában jelentek meg, összesen mintegy 400 szerző 893 műve szerepel.

Az összeállítás rendezési elve műfaji és időrendi. Az első csoportban a normál hanglemezek leírását találjuk, - mesefilmek és a diafilmek kísérő hanglemezeit. Ezeket követi a mikrobarázdás hanglemezek felsorolása, amelyeken vers, mese, dráma, széppróza, politikai irodalom, sport, valamint közlekedési anyag szólal meg. Utolsónak a fólia lemezek címei kerülnek felsorolásra, - ezek politikai emlékfelvételek.

A diszkográfiát egy alapös, magyarázó bevezető rész teszi könnyen használhatóvá. Többek között áttekintést kapunk a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat működéséről, a hanglemezek számozási rendszeréről, a szám- és betűkombinációk jelentéséről /felvételi szám, matrica szám, gyártási szám/. A bevezető legfontosabb része a hanglemezek címleirási gyakorlatának az ismertetése, ami itt lényegében az OSZK leirási gyakorlatát jelenti.

Az összeállítás végén a következő mutatók találhatóak: szerzői névmutató, valamint előadóművészi-közreműködői-névmutató és rövidítések jegyzéke.

Végül hangsúlyoznunk kell, hogy a Pócsiné Munkácsi Gabriella által összeállított diszkográfia hosszú ideig hasznos segédkönyve lesz a könyv- és hanglemezgyűjtőknek, valamint a népművelőknek.

BATÁRI GYULA

KÖNYVTÁRUNK É L E T É R Ö L

SZAKSZERVEZETI HÍRMEK

A Szakszervezeti Bizottság nyugdíjas találkozóát rendezett 1977. november 18-án a Pollack Mihály-téri díszteremben. 139 nyugdíjas kapott meghívót, 57-en küldtek igenlő választ és jöttek el a találkozóra. 37-en nemleges választ adtak és néhányan megjelölték az okot is, ami akadályozta részvételüket. Két volt munkatársunk meghalt, a többiek nem válaszoltak.

Nyugdíjas találkozó az OSZK-ban

Harmadik éve vagyok nyugdíjas, így még soha nem voltam nyugdíjas találkozon - minthogy igen régen volt már ilyesmi az OSZK-ban.

Igy mikor megkaptam a szép és kedves sokszorosított meghívót, bizony igen vegyes érzelmekkel fogadtam. Miért menjek el? Hogy lássam, mások hogy megöregedtek? Ők meg rólam mondják ugyanezt? De hány régi kedves kollégám volt, akiket évek óta nem láttam! Jó lenne kicsit elbeszélgetni velük. Talán mégis elmegyek.

El is mentem és bizony nem bántam meg. A jól ismert díszterem most nagyon barátságosan festett, hiszen minden asztalon színes terítő, virág no meg sós-édes sütemény, üdítőital. És mennyi könyv mindenfelé! Ez kié? De a nagyon kedves, szíves, népes rendezőgárda egy tagja már biztat is, válaszszak egyet, s vigyem haza, ajándékba.

És mennyi kedves ismerős: Hát Te is itt vagy! De régen láttalak! Mit csinálsz mindég? Remek színben vagy! És záporoztak a kérdések, feleletek, mindenhol megható találkozások a rég-nemlátott jóbarátok között. A teljes számban megjelent vezetőség is örömmel üdvözölte a régi kollégákat.

No, de ott áll már elől a szakszervezet titkára, Csoboth Attila. Nagy látszik, szólni kíván. Elcsendesült a zsibongás, megkezdődött a műsor.

Csoboth Attila nagyon kedves, meleg, közvetlen szavakkal üdvözölte a vendégeket, majd külön köszöntötte azokat, akik már 25 vagy 30 éves szakszervezeti tagok s ennek jelképeként kis borítót adtak át a szakszervezeti könyvre. Ennek kiosztásában az énekkar kedves nőtagjai segítettek. Aztán az énekkar 2 száma Párkayné lelkes vezetésével, 2 fiatal csello-zongora szonátája és Kasánszky Zsombor szavalata adta a rövid, de nivós műsort.

Utána Csoboth felszólítására kedves énekejeink egy-egy pohár borral ki-

nálták meg a vendégeket, amit a szakszervezet és a vendéglátók a nyugdíjasok egészségére, - mi pedig az ő további munkájukra köszöntöttünk.

Aztán ismét megindult a "kötetlen csevegés", miközben bizony erősen fogyott az asztalokra készített sütemény meg üdítőital. És folyt a beszélgetés: "emlékszel arra, mikor..." meg a "hogyan is volt csak...". De arra is volt idő, hogy megcsodálhassuk Borosné, Terike kedves nyugdíjas-dolgozó társunk nagyszerű népművészeti képeit, amit egyszer már a TV-ben is láthattunk.

Végül még a Rádióknak egy fiatal munkatársa is felbukkant, aki a Lányok-Asszonyok műsor számára kérdezgette a régi "Széchényis" nyugdíjas nőket. Bizony már 6 óra is elmúlt, mire végleg feloszlott a társaság, kiürült a díszterem.

De csak látszólag. Mert a falak között ott maradt egy nagyon kedves délután emléke. És mi nyugdíjasok azzal a jó érzéssel mentünk haza, hogy nem dolgoztunk hiába - ki hosszabb, ki rövidebb ideig - az OSZK megbecsüli, szereti és számotartja régi munkatársait.

Azt hiszem nyugodtan mondhatom nemcsak a magam, hanem az összes ottlevő nyugdíjas nevében is, hogy köszönjük a Szakszervezet, a Párt és az Intézet vezetőségének - és külön az énekkarnak is - ezt a kedves, emlékezetes délutánt. Kérjük, ne feledkezzenek meg ezután sem a nyugdíjasokról, rendezzenek ilyen nagyon kedves találkozót máskor is - kicsit sűrűbben, mint eddig.

MARKOS BÉLÁNÉ

Megalakult az OSZK sportköre

Hivatalosan első ízben alakult sportkör az OSZK-ban. Nem hagyományok nélkül, hiszen az alakuló közgyűlésen többen ültek közöttünk a korban előttünk járó nemzedék képviselői közül, akik némi nosztalgiával emlegették a hajdan volt szép időket, mikor még ők számítottak a focicsapat oszlopainak.

A hivatalos megalakulás azonban most mégis jelentős előrelépés. Nem oldódott meg vele egycsapásra minden gond és feladat - ahogy ezt Havasi Zoltán főigazgatóhelyettes rövid bevezetőjében elmondta -, de biztos és szervezett formát kaptak az eddigi kezdeményezések. Az ifjúság olyan akciója találkozott most a könyvtár állami és társadalmi vezetésének támogatásával, amely összhangban van az általános ifjúságpolitikai elvekkel és saját érdekeinkkel. A szándékok valóságra váltásához a párt- és a szakszervezet anyagi és erkölcsi támogatását, pártoló tagság szervezését ígérték Ónody Miklós és Csoboth Attila rövid, de számunkra fontos hozzászólásukban.

Végül is mit végeztek, mit teljesítettek eddig, és mit kaptak ez alkalmalmmal azok, akik eddig is sportoltak, illetve ezután szeretnék elkezdeni?

A focicsapat sikeres tavaszi szereplése kívánkozik az élre. Csoportunkban második helyezést értünk el a Józsefvárosi Kupában. A Közalkalmazottak

Szakszervezete Budapesti Bizottsága által megrendezett asztalitenisz tömegversenyen /22 intézmény csaknem 100 versenyzője vett részt!/ női egyéniben 3. helyezést ért el Börzsönyi Judit, a Bibliográfiai Osztály munkatársa.

A sportkör most három szakosztállyal alakult meg: labdarugó, asztali tenisz és természetjáró. A sakkozók, mint önálló csoport élnek tovább.

A VIII. kerületi sportfelügyelőség - amelyet Szekeres György képviselt - megkülönböztetett figyelemmel kezeli a természetjáró szakosztályt, amelyik tőlük is számíthat anyagi támogatásra. A többi sportágnak egyenlőre csak versenyzési lehetőségeket kínál a kerület.

Az alakuló közgyűlés a sportkör szervezetét is létrehozta. Megválasztottuk az elnökséget, amelynek a pártoló szervek képviselői és a szakosztályvezetők a tagjai. Elnöke: Fábry György gazdasági igazgató, ő ma is aktív sportember, s ilyen feladatot már előző munkahelyén is végzett. Ügyvezető elnök Sopronyi János, aki gyakorlatilag már régóta intézi a sportügyeket. Tagjai: a pártszervezet részéről Nagy Attila, a szakszervezet képviselőjében Csoboth Attila, a KISZ részéről Parkas Ágnes, továbbá Jenei Anna gazdasági felelős, Horváth Tiborné a természetjárók, Babucsik Péter az asztaliteniszvezők és Várszegi Róbert a labdarugók szakosztályvezetője. Részt vesz az elnökség ülésén Silber Iván, a sakkozók vezetője és Száraz György, a labdarugócsapat kapitánya is.

Mivel több oldalról ígértek anyagi támogatást, örömteli kötelességünk volt számvizsgáló bizottságot választani Rákóczi Csabáné, Haász Erzsébet és Horváth Orsolya személyében. Az agitációs és propaganda munka megszervezését Freisinger Jenő és Várkonyiné Leicher Ágnes vállalta.

Még két fontos ügyben kellett döntenünk. A tagsági díj, az általános gyakorlat szerint, öt forint egy hónapra, félévenként, vagy évenként fizetendő. A pártoló tagság számára - politikusan - csak az alsó határt szabtuk meg, tíz forintban. A klub színei a Széchényi-cimer alapján a piros és a kék.

Sportolási lehetőségeink tehát alaposan megnövekedtek. S ez különösen örvendetes olyan munkahelyen, mint a Széchényi Könyvtár, ahol a dolgozók többsége ülőmunkát végez, és nem kevésbé fontos olyan kerületben, mint a nyolcadik, ahol bizony mozgásra, felfrissülésre nehezen nyílik alkalom. Elsősorban a fiatalok bekapcsolódását várjuk, de a természetjáró és az asztalitenisz-szakosztály még az idősebbek számára is - reméljük - csábító lesz.

HELTAI JÁNOS - SOPRONYI JÁNOS

Néhány szó az újonnan megnyitott szak szervezeti
könyvtárról

Nagy örömmel nyitottuk meg 1977. nov. 14-én a hosszú ideje zárva tartó szak szervezeti könyvtárat. Jó érzés volt újra "élővé", használhatóvá tenni a szekrényekbe zárt, holt anyagként porosodó könyveket. Munkánkról, tapasztalatainkról szeretnék néhány sorban beszámolni.

A rendezési munkák során először az erősen megrongálódott, illetve, a többes példányokat selejteztük, majd az egész könyvanyagot /csaknem 4000 kötet! / újra naplóztuk és témakörök szerint csoportosítottuk, majd betűrendbe rendeztük. A következő csoportokat alakítottuk ki:

- sport, játék, háztartás, hobby
- földrajz, utikönyvek
- ismeretterjesztő irodalom
- történelem
- szépirodalom
- ifjúsági irodalom

Ezuton is köszönjük azoknak a munkatársaknak a szíves közreműködését, akik segítettek a selejtezésben, naplózásban, különböző technikai munkákban.

A rendezés során sokan sürgettek bennünket: jó lenne, ha mielőbb nyitnánk, a hosszú szünet után munkatársaink nagyon várják, hogy használhassák a könyvtárat. Sajnos, eddigi tapasztalataink nem igazolják ezt a nagy érdeklődést: a megnyitó óta mindössze ötvenheten vették igénybe ezt a kölcsönzési lehetőséget, annak ellenére, hogy a megnyitó előttek. 1 héttel levélben értesítettük az osztálybizottsági titkárokat a nyitásról és a nyitvatartási órákról. Kértük azt is, hogy ha a nyitással kapcsolatban valamilyen javaslat felmerül, juttassák el a könyvtárosokhoz/Csákváry Elekné és Neumayer Katalin/. Eddig nem kaptunk ilyen jelzést, ezért az eddigi tapasztalatok alapján magunk próbáljuk levonni a tanulságokat: a pénteki napokon volt eddig a legkevesebb érdeklődő, ezért arra gondoltunk, hogy inkább a déli nyitvatartási időket hosszabitanánk meg. Erre a kérdésre még visszatérünk, és továbbra is várunk javaslatokat.

Biztató jelnek tekintjük viszont, hogy az utóbbi napokban emelkedett a kölcsönzők száma. Reméljük, ez továbbra is így lesz, hiszen a könyvtár anyaga megérdemli az érdeklődést: a polcokon a magyar és világirodalom klasszikusai mellett az újabb magyar és külföldi szépirodalom és ismeretterjesztő irodalom megtalálható. A könyvtár a zárvatartás ideje alatt is folyamatosan gyarapodott, a Kötelesepéldány Szolgálatától kapjuk a könyveket.

Szeretnénk, ha a könyvtár használhatóvá tételébe fektetett sok-sok energia nem veszne kárba, hiszen senki sem szeret hiábavaló munkát végezni. Várjuk az érdeklődőket!

NEUMAYER KATALIN

/Bár az OSZK Híradó 1977/10. számában már közöltük, ismét felhívjuk a figyelmet a könyvtár nyitvatartási idejére: kedden és csütörtökön 12-2-ig, pénteken 4-5-ig. Szerk./

A Társadalombiztosítási Tanács munkája

1977. jul.1 - nov.30.

Kifizetett <u>szakszervezeti</u> segélyek:	<u>33 fő</u>	<u>14.800.-Ft</u>
Részletezés:		
Szülés	6 fő	2.150.-
Temetés	1 "	450.-
Nyugdíjas	13 "	5.300.-
Gyermekgond.	8 "	4.800.-
Egyéb szoc.	5 "	2.100.-

Kifizetett <u>munkaadói</u> segélyek:	<u>27 fő</u>	<u>10.500.-Ft</u>
Részletezés:		
Julius	3 fő	1.000.-
Augusztus	3 "	1.300.-
Szeptember	6 "	2.000.-
Október	7 "	2.800.-
November	8 "	3.400.-

Szakszervezeti Udülések:

Kontingens jegyek:

aug.24.	Balatonszéplak	Somogyi Pálné + 2 gyermeke
szept.2.	Szántód	Nyakó István és felesége
szept.15.	Siófok	Szabó János és felesége
szept.21.	Esztergom	Kálóczy László
okt.16.	Salgótarján	Csillag Lászlóné és gyermeke
nov. 3.	Debrecen	Iby Kálmánné és férje
nov.18.	Siófok hp.	átadva Term.forg.Igazgatóság
nov.30.	Sopron	Nagy Zsigmond és felesége

Kontingensen felül szerzett jegyek:

aug.19.	Tübingia	Wolf Magda
nov. 3.	Rózsadomb	Tóbiás Jánosné
nov. 4.	Dubicsány	Palkó István
nov. 3.	Siófok	Révay Rita - Kiss Gábor
aug.25.	Balatonlelle	Butor Vera
	Min.önköltséges	

Zircen ez évben is csak 2 szoba állt dolgozóink rendelkezésére.

A beutalt dolgozók száma: 54 fő, családtagokkal együtt 151 fő.
Az igénybevett napok száma: 376

Tankönyv szétosztás 1977. aug.23-24.

88 dolgozó 1136 db 5.755.-Ft értékben

Összeáll.: HOFFER REZSŐNÉ TT elnök

F E L H I V Á S

az OSZK Sportköre pártoló tagjai közé való belépésre

Az OSZK Sportköre 1977 november hónapban a labdarugó, asztalitenisz és természetbarát szakosztállyal megalakult. Szakosztályainkba eddig 42 fő jelentkezett rendes tagként, tehát aktív sportolási szándékkal.

Sportkörünk tagdíj bevételekből, a Szakszervezet támogatásából valamint a kulturális és szociális alap egy részéből fedezi a működéséhez szükséges költségeket. Bevételi lehetőségeink korlátozottak, ezért nem elegendők minden szükséglet fedezésére. Bevételi forrásaink bővítése érdekében - más szerény anyagi ellátottsággal rendelkező sportkörök példáját követve - pártoló tagságot is szervezünk.

A pártoló tagok évente tagsági díj megajánlásával és befizetésével járulnak hozzá Sportkörünk fenntartásához. A pártoló tagsági díj összegének alsó határát az alakuló közgyűlés havi 10 Ft-nak megfelelő tagdíjban állapította meg.

A Sportkör a pártoló tagok tájékoztatására fokozott figyelmet kíván fordítani, véleményükre és tanácsaikra - különösen egy-egy fontosabb esemény alkalmával - számít.

Kérjük könyvtárunk sportkedvelőit, korábban sportoló, illetve Sportkörünk sikeres működését elősegíteni kívánó dolgozóinkat, hogy lépjenek be pártoló tagjaink közé. Megértésüket és ilymódon is megnyilatkozó támogatásukat ezuton is köszönjük.

Budapest, 1977. december 20.

OSZK Sportköre

V e z e t ő s é g

Fábry György sk.

